

LOKALNI IZBORI REGIONALNOG ZNAČAJA

DFC analiza predizbornog
ambijenta u Nikšiću

APSTRAKT

Lokalni parlamentarni izbori u Nikšiću 14. marta 2021. godine privukli su pažnju medija i političara iz Crne Gore i regiona, a sama kampanja praćena je žestokom političkom borbom, tenzijama, manjim incidentima, dezinformacijama i narativima, kako na terenu tako i u onlajn sferi odnosno na društvenim mrežama. Digitalni forenzički centar je u cilju razumijevanja predizbornog ambijenta u Nikšiću izradio analizu koja se bazira na tri ključna aspekta: mapiranje društveno-političke situacije u Crnoj Gori, pregled medijskog izvještavanja sa objašnjenjima najzastupljenijih narativa i analiza društvene mreže Fejsbuk, kao najpopularnije socijalne mreže u Crnoj Gori. Analiza je pokazala da je u predizbornoj kampanji u Nikšiću bilo involvirano nekoliko stranih lica, stranih i domaćih medija, kao i da je postojala vremenska i narativna koordinacija među velikim brojem Fejsbuk stranica u Crnoj Gori i van nje. Svi ovi akteri su imali za cilj da oblikuju javno mnjenje po sopstvenoj agendi, stvarajući iluziju veće podrške jednoj ili više političkih opcija nego što je to u stvarnosti.

PREPORUKE

- » Pravovremeno i odlučno suprotstavljanje malignim stranim uticajima na izborne procese u Crnoj Gori;
- » Bolja koordinacija državnih organa u suzbijanju malignog stranog uticaja na izborne procese u Crnoj Gori;
- » Transparentan rad državnih organa u regulaciji izbornih procesa;
- » Bolja saradnja na svim nivoima društva koja bi dodatno obezbijedila regularnost izbornih procesa;
- » Povećana uloga civilnog sektora i državnih organa u razvoju demokratske i političke kulture, sa ciljem smanjivanja društvenih i političkih netrpeljivosti koje mogu prouzrokovati incidente;
- » Odgovornost nosilaca najviših državnih funkcija s ciljem sprječavanja izborne korupcije;
- » Uspostavljanje saradnje na svim nivoima društva radi kreiranja i sprovođenja kampanja o podizanju svijesti građana o zloupotrebama i koordinisanim aktivnostima na internetu;
- » Uspostavljanje saradnje na svim nivoima društva radi organizovanja radionica i obuka građanima s ciljem podizanja svijesti i otpornosti na lažne vijesti i dezinformacije;
- » Uspostavljanje saradnje na svim nivoima društva radi organizovanja specijalizovanih radionica za novinare u cilju jačanja njihovih kapaciteta u borbi protiv negativnih digitalnih fenomena;
- » Uspostavljanje saradnje na svim nivoima društva u borbi protiv dezinformacionih kampanja na internetu, pogotovo u susret važnim društveno-političkim događajima.

SADRŽAJ

Politička situacija u Crnoj Gori uoči lokalnih izbora u Nikšiću	7	Izbori u Nikšiću kroz prizmu Fejsbuka	25
Nova vlast u Crnoj Gori	8	Uvod	26
Nova opozicija i promjene unutar DPS-a	8	Ključni nalazi.....	26
Izbori u Nikšiću.....	9	Pregled	27
Mediji i dezinformacije.....	10	Narativi	30
Incidenti	11	Tip objava na Fejsbuku i interakcije	31
SPC i izbori u Nikšiću	12	Mediji i analizirane Fejsbuk stranice.....	32
Strani uticaj na izbore u Nikšiću	12	Ostale objave.....	37
Medijsko izvještavanje o izborima u Nikšiću	17	Zaključci i preporuke	39
Mediji iz Crne Gore.....	18		
Mediji iz Srbije	19		
Narativi	20		
Novi portali uoči izbora.....	23		

IMPRESUM

IZDAVAČ:

Atlantski savez Crne Gore / Digitalni forenzički centar

UREDNIK:

Milan Jovanović

REDAKCIJA:

DFC tim

DTP:

Branka Gardasevic

Ovaj projekat finansira dijelom američki Stejt dipartment. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Vlade SAD.

**POLITIČKA
SITUACIJA U
CRNOJ GORI UOČI
LOKALNIH IZBORA
U NIKŠIĆU**

Nova vlast u Crnoj Gori

Nakon avgustovskih izbora prošle godine, Crnom Gorom vlada nova parlamentarna većina koju su formirale tri, naizgled, ideološki raznolike koalicije – *Za budućnost Crne Gore*, *Mir je naša nacija* i *Crno na bijelo*. Time je okončana tri decenije duga vladavina Demokratske partije socijalista (DPS), koju predvodi crnogorski predsjednik Milo Đukanović.

Ideološki raznorodne, neke čak sa oprečnim političkim ciljevima, pobjednice izbora su potpisale sporazum, obavezujući se da se neće mijenjati spoljnopolitički kurs zemlje niti vući potezi koji bi ga ugrozili. Međutim, sloga među strankama nije bila dugog vijeka, pa je proces formiranja nove Vlade trajao ne samo duže, već je, čini se, trajno poremetio odnose među pobjednicama, posebno u najjačoj stranci koalicije okupljene oko Demokratskog fronta (DF), čiji je nosilac liste Zdravko Krivokapić postao mandatar za sastav vlade a kasnije i premijer države.

Najviše pod uticajem Građanskog pokreta URA, koji je i tokom predizborne kampanje obećavao ekspertsku vladu, Krivokapić je oformio dvanaestočlani tim, kako je kazao, eksperata. U njemu, osim predsjednika URA-e Dritana Abazovića, niko nije formalni član stranaka koje čine koaliciju na vlasti, što je izazvalo nezadovoljstvo Demokratskog fronta, čiji

predstavnicima nijesu dobili nijedno ministarsko mjesto. DF je morao da se zadovolji imenovanjima, kako je rečeno, *po dubini* sistema javne uprave. To nije umanjilo nezadovoljstvo Demokratskog fronta, koji oštrim kritikama, često i riječima neprimjerenim za politički rječnik, pokušava da osnaži nepovjerenje javnosti prema Vladi Zdravka Krivokapića.

Promjene tužilačkih zakona su, takođe, dodatno narušile taj, prilično klimav savez. Vlada i parlamentarna većina su pokrenule proces izmjene tužilačkih zakona bez javne rasprave i parlamentarnog dijaloga. Međutim, taj potez su kritikovali zvaničnici EU, predstavnici civilnog sektora i opozicija. Vlada, Demokratska Crna Gora i URA su se usaglasili da povuku izmjene. Demokratski front, najveći zagovornik tih promjena, je zbog toga najavio da neće podržati bilo koji prijedlog Vlade Zdravka Krivokapića, jer ne želi bilo kakvo odlaganje niti kompromis oko pomenutih zakona.

Ipak, utisak je, da bez obzira na oštru retoriku i gotovo svakodnevno negodovanje zbog poteza Vlade, DF neće povući podršku i prouzrokovati pad Vlade. Međutim, njena budućnost, u velikoj mjeri, može zavisi od rezultata lokalnih izbora u Nikšiću na kojima će članice pobjedničke koalicije samostalno odmjeriti snage.

Nova opozicija i promjene unutar DPS-a

Opoziciona scena je, takođe, prekomponovana. Uz stranke manjinskih naroda, Socijaldemokratsku partiju (SDP), u opoziciji je, prvi put od osnivanja, Demokratska partija socijalista. Nakon izbornog poraza, predsjednik države i DPS-a Milo Đukanović je u nekoliko navrata izjavio da je partija *razumjela* poruku građana i da će tome prilagoditi buduću politiku. Na vanrednom kongresu stranke izabrano je novo rukovodstvo u kojem nema funkcionera koji su bili prepoznati kao nosioci koruptivne prakse, koja je po opštem mišljenju, jedan od glavnih razloga zbog kojeg je stranka izgubila izbore. Đukanović je ostao na čelu Demokratske partije socijalista, međutim bivši premijer Crne Gore i potpredsjednik DPS-a Duško Marković više nije u rukovodstvu partije.

Takođe, Crna Gora prvi put od uvođenja višestranačja ima na snazi političku kohabitaciju, gdje predsjednik i premijer nijesu iz iste političke partije. Očigledni su problemi u kohabitaciji. Predsjednik je inicijalno odbio da potpiše izmjene i dopune Zakona o slobodi vjeroispovijesti koje su izglasane u Skupštini. Predsjednik Đukanović je takođe odbio da potpiše opoziv ambasadora, koji su prema riječima premijera Krivokapića i ministra vanjskih poslova Đorđa Radulovića narušili ugled Crne Gore. Nakon nekoliko sastanaka postignut je dogovor između članova nove Vlade i Đukanovića, pa je Zakon potpisan, a ambasadori opozvani. Međutim, očigledno je da su trajno narušeni odnosi između državnih institucija: Vlade, Skupštine i Predsjednika.

Izbori u Nikšiću

Opštinski izbori u Nikšiću, zakazani za 14. mart, nesumnjivo prevazilaze značaj koji politička nadmetanja za lokalne parlamente obično imaju. Ovi izbori se održavaju pola godine nakon parlamentarnih koji su potpuno promijenili politički pejzaž Crne Gore. Dosađajnu vlast u tom gradu čine Demokratska partija socijalista i Socijaldemokrate, dok je opozicija bojkotovala izbore prije četiri godine. Izbori u Nikšiću, na kojima pravo glasa ima [58.833](#) birača, značajni su za sve političke subjekte i zbog činjenice da je to prvo odmjerenje snaga nakon parlamentarnih izbora 30. avgusta, kada je izlaznost u tom gradu bila 82,5%.

Vladajuća koalicija želi da ponovi dobar rezultat ostvaren na parlamentarnim izborima u Nikšiću. Subjekti te koalicije su tada u Nikšiću osvojili ukupno [26.970](#) glasova ili 55,9%. I ovaj put Demokratski front, Demokratska Crna Gora i pokret URA nastupaju odvojeno kao i na državnim izborima. Međutim, vidljiv je izostanak bliskosti i saradnje između tri koalicije kao što je to bio slučaj tokom parlamentarnih izbora. Premijer Zdravko Krivokapić distancirao se od Demokratskog fronta, dok je njegova savjetnica Gordana Radović osnovala novi politički pokret Ne damo Nikšić, koji će na lokalnim izborima u Nikšiću nastupiti u koaliciji sa Demokratskom Crnom Gorom. Takođe, Krivokapić se u par navrata uključio u pres konferenciju Demokrata tokom izborne kampanje.

Treba naglasiti i da su prije zvaničnog početka izbornih kampanja, funkcioneri nove državne uprave često posjećivali Nikšić, uključujući premijera Zdravka Krivokapića i predsjednika Skupštine Crne Gore Aleksu Bečića. Takođe, ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Aleksandar Stijović je u jeku kampanje bio u posjeti Grahovu i to u pratnji Gordane Radović, savjetnice premijera Krivokapića. Istu praksu su imale i prethodne vlasti, koju su žestoko kritikovali tadašnja opozicija (sadašnja vlast) i predstavnici civilnog sektora.

Sa druge strane, DPS i SD žele da zaustave trend osipanja birača nakon parlamentarnih izbora i poprave svoj trenutni rejting. Te dvije stranke su formirale koaliciju kojoj su se pridružile i Liberalna partija i novoformirani Patriotsko-komitski savez Crne Gore (PKSCG). Na izborima nastupa samostalno Socijaldemokratska partija, kao i stranka Narodni pokret,

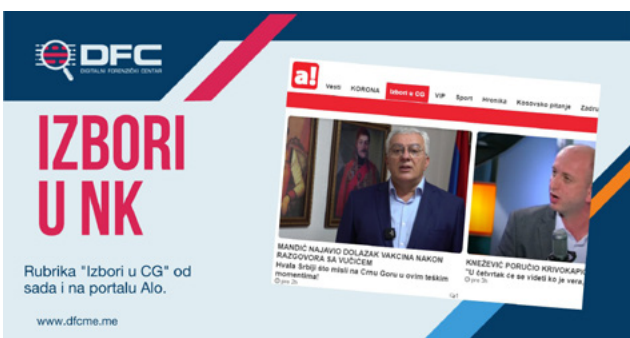
koju je nedavno osnovao biznismen Miodrag Daka Davidović.

Pored stvarnog političkog značaja, izbori u gradu pod Trebjesom imaju i simbolički, jer je Nikšić rodni grad predsjednika Đukanovića, ali i važno uporište Mitropolije crnogorsko-primorske (MCP), čiji je uticaj na društveno-političke prilike u Crnoj Gori sve veći. Prilično intenzivnu izbornu kampanju od samog početka prate žestoka politička borba, napetost, incidenti, kao i dezinformacije i narativi.

Optužbe za kupovinu glasova tokom izborne kampanje su intenzivirane nakon što je policija na graničnom prelazu između Srbije i Crne Gore zaustavila grupu srpskih državljana sa većom svotom novca, kompjuterima i zastavama Republike Srbije, za koje se sumnja da su se spremali da učestvuju u izbornoj kampanji u Nikšiću. To je samo jedan od nekoliko spornih događaja u kojem su akteri bili aktivisti iz Srbije. Atmosferu je dodatno podgrijao premijer Krivokapić kada je pozvao glasače da i slučaju pokušaja kupovine glasova uzmu pare, a da glasaju po svom nahođenju.

Mediji i dezinformacije

Izbori u Nikšiću su jedna od glavnih tema u medijima iz Srbije, kao što je bio slučaj sa parlamentarnim. Pojedini mediji imaju i posebne emisije/rubrike posvećene predstojećim izborima. Od početka februara na TV Happy se emituje serijal *Bitka za Nikšić*. Portal i dnevne novine *Novosti* (koje prema istraživanju Save-ta za strateške politike iz Beograda imaju najviše objavljenih lažnih vijesti na naslovnica u 2020), uvele su rubriku *Izbori u CG*. Istoimena rubrika je postavljena i na tabloidu *Alo*. Sadržaj koji redakcije tih medija plasiraju često je uvredljiv, obiluje dezinformacijama i narativima.

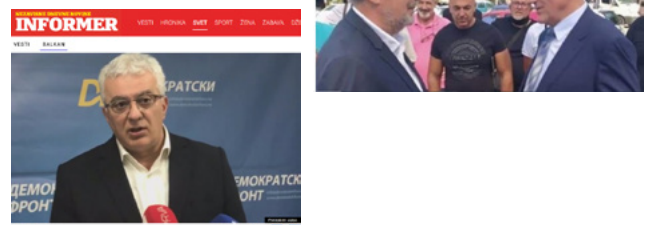
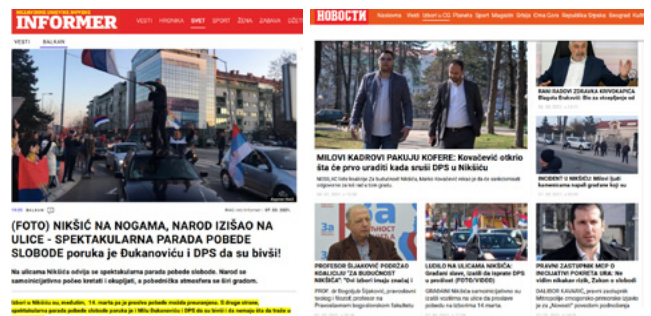

Prema istraživanju DFC-a, mediji iz Srbije su u drugoj sedmici februara objavili 4.730 tekstova o političkoj situaciji u Crnoj Gori, uključujući i tekstove o izborima, što je 73% više u odnosu na prvu sedmicu februara. Konkretno, 1.040 tekstova odnosilo se na izbore, što je za 47% više nego prve sedmice februara. Narativi koje plasiraju mediji iz Srbije dodatno podižu već narasle tenzije i produbljuju podjele u društvu. Ti mediji nikšićke izbore ocjenjuju kao istorijske jer je to prilika da se potvrdi rezultat ostvaren na parlamentarnim izborima, ali i da se utvrdi da li DPS odlazi u političku prošlost.

Najčešće na udaru su Demokratska partija socijalista i predsjednik Milo Đukanović koje, prema njihovim

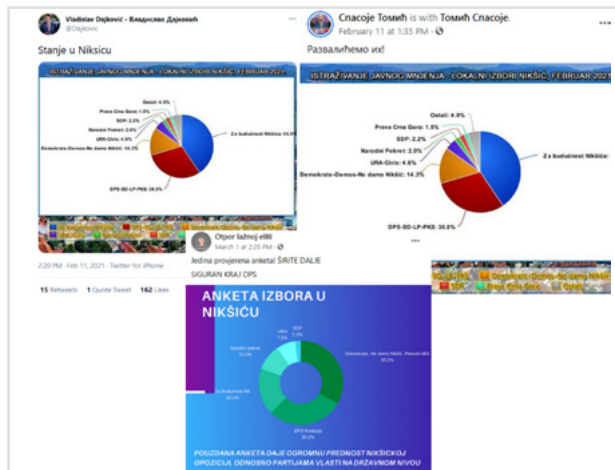
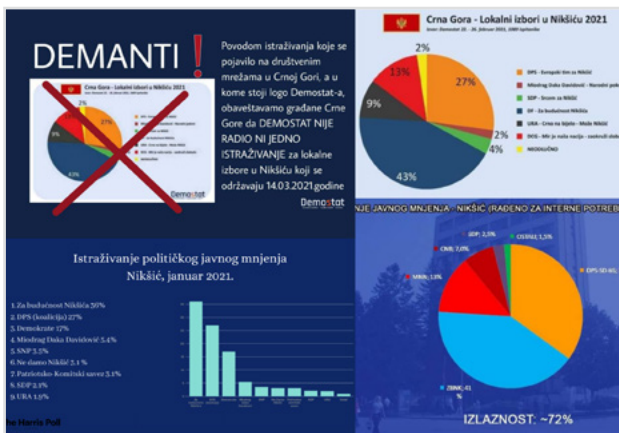
objavama, očekuje ubjedljiv poraz u Nikšiću. DPS je predstavljen kao partija koja je svojom politikom uništila Nikšić, pa se predviđa još dublje *propadanje* ukoliko ponovo osvoje vlast. Sa druge strane, tamošnji mediji daju najveću podršku koaliciji *Za budućnost Nikšića* okupljenoj oko Demokratskog fronta, prije svega liderima te partije Andriji Mandiću i Milanu Kneževiću. Saopštenja te koalicije se doslovno prenose uz nezaobilazno isticanje da je njihova pobjeda na izborima neupitna.

Osim DPS-a i Đukanovića, česta meta medija iz Srbije su i lider Narodnog pokreta Miodrag Daka Davidović, kao i premijer Zdravko Krivokapić. Davidović je u više navrata optuživan da u predizbornoj kampanji manipulise i obmanjuje svoje glasače, kao i da radi protiv interesa DF-a a u interesu DPS-a. I premijer Krivokapić je kriv za sličnu stvar – *izdao je* DF jer nije podržao koaliciju *Za budućnost Nikšića* na izborima i ogradio se od njih.

U predizbornoj kampanji primjetna je slična matrica kao tokom parlamentarnih izbora 30. avgusta. Može se čak reći da je u susret nikšićkim izborima pojačan intenzitet dezinformacionih kampanja i narativa u

medijima i na društvenim mrežama. Sve to negativno utiče na prilično zapaljivu atmosferu u Nikšiću. Kao i tokom parlamentarnih izbora, česta pojava na društvenim mrežama su lažna istraživanja javnog mnjenja. Lažne objave uglavnom imaju dva cilja. Prvi, da pokažu snagu i dominaciju određene političke partije i time dodatno podignu rejting. Drugi je da obeshrabre birače konkurenata. Interesantno je da su sva lažna istraživanja uoči izbora u Nikšiću dala najveću podršku koalicijama okupljenim oko Demokratskog fronta i Demokratske Crne Gore. Aktivisti Demokratskog fronta, kao i stranice na društvenim mrežama koje otvoreno podržavaju tu koaliciju, širili su rezultate tih istraživanja na društvenim mrežama Fejsbuk i Tviter.

Takođe, tokom predizborne kampanje *Skala radio* je objavio lažni intervju sa uticajnim američkim senatorom Dikom Durbinom. U lažnom intervjuu se oštro kritikuje Srpska pravoslavna crkva kao sredstvo putem kojeg Rusija i Srbija žele da ostvare svoje interese u Crnoj Gori. Određeni broj crnogorskih medija, kao i veliki broj korisnika društvenih mreža prenio je taj lažni sadržaj. Iz kabineta senatora Durbina su demantovali te navode ističući da on nije dao izjavu nijednom crnogorskom mediju.

Detalnije o medijima možete pronaći u dijelu izvještaja pod nazivom *Medijsko izvještavanje o izborima u Nikšiću*.

Incidenti

Tokom februara desio se veliki broj incidenata. Prvo je napadnuta odbornica PKSCG zbog isticanja crnogorske zastave. Nedugo nakon toga, grupa mladića je fizički i verbalno napala odbornika DPS-a i tadašnjeg direktora nikšićke bolnice Iliju Ašanina. Jedan od napadača bio je i Luka Trebješanin, aktivista Demokratskog fronta. Na društvenim mrežama se kasnije pojavio video prilog u kome se vidi kako članovi DF-a uče Trebješanina da kaže da je on napadnut i da je žrtva političkog progona. Isti mladić je 27. februara ponovo bio akter jednog slučaja u kome je, po njegovoj prijavi, bio fizički napadnut. To je bio povod novoimenovanom direktoru Uprave

policije Crne Gore Zoranu Brđaninu da smijeni šefove policijskog odjeljenja u Nikšiću.

Nakon obilaska grada pristalica PKSCG došlo je do još jednog incidenta. Takođe, aktivisti Demokrata je u toku predizborne kampanje zapaljen automobil.

Tokom predizborne kampanje oskrnavljenja je i Hadži-Ismailova džamija u Nikšiću. Na fasadi i unutar džamije su 10. februara osvanuli uvredljivi natpisi.

Sve činjenice tih incidenata nijesu poznate, a određene političke partije su ih koristile da okrive i napadnu svoje protivnike.

SPC i izbori u Nikšiću

Srpska pravoslavna crkva u Crnoj Gori je direktno bila uključena u predizbornu kampanju tokom prošlogodišnjih parlamentarnih izbora. Njen kler je otvoreno agitovao protiv tadašnje vladajuće koalicije predvođene Demokratskom partijom socijalista Mila Đukanovića zbog usvojenog Zakona o slobodi vjeroispovijesti, pozivajući građane da se ujedine i ne glasaju za njih. Pomenuti Zakon izazvao je masovne višemjesečne proteste vjernika Srpske pravoslavne crkve zbog odredbi kojima se predviđalo da dio crkvene imovine, za koji ona nema dokaze o vlasništvu, bude prepisan na državu. Nakon izbora 30. avgusta i smjene vlasti rektor Cetinjske bogoslovije Gojko Perović izjavio je da crkva više nema namjeru da se miješa u politiku Crne Gore.

Sve sadašnje stranke na vlasti imaju veze sa SPC-om. Neke veze između stranke i Crkve su tijesne - poput DF-a; neke stranke pokazuju veliku naklonost Crkvi - Demokrate. URA je, s druge strane, tek u predizbornoj kampanji počela da ispreda niti veza sa SPC. Nakon izbora, javna demonstracija uticaja SPC, pokazala se kada je konačni dogovor o formiranju Vlade postignut u Manastiru Ostrog, ali i kroz bliskost SPC sa većinom članova crnogorske Vlade. Međutim, vrijeme nakon izbora pokazalo je kako je i taj savez labaviji nego što se pretpostavljalo.

Nezadovoljan političkom marginalizacijom koju je i SPC u Crnoj Gori podržala, DF se okrenuo njenoj centrali, to jeste Beogradu, čije je sveštenstvo čvrsto povezano sa predsjednikom Srbije Aleksandrom Vučićem. Predsjednik Vučić, od svih stranaka prosrpske proviniencije u Crnoj Gori, najbliže veze ima upravo sa Demokratskim frontom. Vjetar u leđa DF-u daje i izbor novog poglavara SPC koji je, prema pisanju medija i analitičara, bio prvi izbor predsjednika Srbije. U Crnoj Gori uoči izbora djeluju dvije struje SPC, međutim to ne znači da će oslabiti njihov uticaj na politički život u Crnoj Gori, naprotiv. Premijer Zdravko Krivokapić ne samo da ne nastoji da taj uticaj smanji ili ograniči, već otvoreno promovise ulogu Srpske pravoslavne crkve. Činjenica je da se crkveno-politička misao, koja se direktno suprotstavlja konceptu građanskog društva, jasno artikulisala u Crnoj Gori.

Mitropolija crnogorsko-primorska (MCP) aktivan je učesnik i na lokalnim izborima u Nikšiću. Predsjednici Vlade i Skupštine, sredinom februara, posjetili su Hram Svetog Vasilija u Nikšiću i razgovarali sa

administratorom MCP episkopom budimljansko-nikšićkim Joanikijem. Joanikije je tokom posjete naglasio da je ovo vrijeme velikih promjena za Nikšić i da im se iskreno nada. Tokom te posjete Joanikije je sasvim jasno stavio do znanja javnosti koga ogranak SPC u Crnoj Gori podržava. Time se nastavlja distanciranje od DF-a. Sveštenik Mijajlo Backović takođe je pozvao građane da izađu na izbore i *potvrde slobodu dobijenu krvlju i životima*. Narodni pokret Dake Davidovića takođe se bori za podršku SPC. Taj pokret tokom kampanje najčešće promovise bliskost Davidovića i SPC, dok slogan kampanje Narodnog pokreta glasi *Za vaskrsenje Nikšića*. Davidović je od ranije poznat javnosti kao veliki donator SPC, a kada je ranjen u Beogradu u decembru 2019. godine, u njegovom društvu je bio sadašnji administrator MCP episkop Joanikije.

Strani uticaj na izbore u Nikšiću

Strani uticaj na izborne procese u Crnoj Gori posebno su bili istaknuti tokom parlamentarnih izbora 2016. kao i na posljednjim parlamentarnim izborima 30. avgusta 2020. godine, dok lokalni izbori do sada nijesu privukli pažnju inostranih aktera. Međutim, izbori u Nikšiću prevazilaze okvire lokalnih. Njihovu važnost su prepoznali i domaći politički akteri, ali i inostrani koji žele da ostvare svoje geopolitičke ciljeve u Crnoj Gori.

MIJEŠANJE SRBIJE

Strano miješanje u izborne procese u Crnoj Gori, širenje dezinformacija i propagandno djelovanje, kao i širenje dezinformacija i propagandni rat tokom prethodnih parlamentarnih izbora, u najvećoj mjeri, dolazilo je iz Srbije. Isti slučaj je i sa lokalnim izborima u Nikšiću. Čak, uticaj koji dolazi iz Srbije je jačeg intenziteta u odnosu na avgustovske parlamentarne izbore. Osim očigledne propagande i dezinformacija koje dolaze iz srpskih medija, primjetan je bio i politički aktivizam tokom izborne kampanje u Nikšiću.

Članovi Glavnog odbora Srpske napredne stranke Vladimir Mandić i poslanik te partije Predrag Rajić, prema pisanju medija iz Crne Gore i Srbije, pružali su logističku podršku koaliciji *Za budućnost Nikšića* koju predvodi Marko Kovačević iz Demokratskog fronta. Poslanik stranke predsjednika Vučića (SNS) Predrag Rajić je jedan od ideologa velikosrpskog projekta i portparol Centra za društvenu stabilnost iz Novog Sada. Često u medijima komentariše situaciju u Crnoj Gori, a u emisiji *Srpski svet na IN4S* kritikovao je Vladu premijera Krivokapića i njen odnos prema Srbiji.

Krajem januara, na graničnom prelazu Ranče, tokom kontrole prilikom ulaska u Crnu Goru, policija je kod više državljana Srbije i jednog državljanina Crne Gore, u dva vozila pronašla i oduzela više od 26 hiljada eura, laptopove i 11 zastava države Srbije. Jedna od kontrolisanih osoba na graničnom prelazu Ranče je Nemanja Stajić, sekretar Sekretarijata za poslove legalizacije objekata grada Beograda i član Glavnog odbora Srpske napredne stranke.

Početkom februara, osam državljana Srbije koji su imali turističku prijavu boravka, ali ne i dozvole za privremeni boravak i rad, niti potvrde o prijavi rada, napustili su teritoriju Crne Gore po naredbi MUP-a. Njima je izrečena zabrana ulaska u državu do 1. maja

2021. Ta lica imala su ugovore o radnom angažmanu sa Novom srpskom demokratijom (NSD) Andrije Mandića. Prema ugovoru o djelu, koji je zaključen 25. januara u Nikšiću, Milutin Đukanović je u ime NSD angažovao izvjesnog Nikolu Aleksića iz Niša i povjerio mu zadatak: *unapređenje organizacije stranke sa posebnim akcentom na evidenciju članstva kroz primjenu novih tehnoloških rješenja radi nesmetanog i efikasnog funkcionisanja*. Aleksić je, kako piše u ugovoru, trebao biti angažovan od 25. januara, do 10. februara 2021. Takođe, u javnosti je izašao i video snimak u kojem lider NSD Andrija Mandić kaže da imaju podršku iz Srbije i Republike Srpske.

Prema pisanju medija, sa Vladimirom Mandićem i Predragom Stajićem Nikšić je posjetio i Igor Dodik, sin Milorada Dodika, člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Istaknuti aktivista koalicije *Za budućnost Nikšića* Vladislav Dajković je u nekoliko navrata posjećivao Srbiju i Republiku Srpsku, i isticao bliskost i poveznost *dva naroda*. Takođe, u centru Trebinja nalazi se i bilbord koalicije *Za budućnost Nikšića*.

BOŠKO OBRADOVIĆ

Lider ultradesničarskog pokreta Dveri Boško Obradović takođe je pokazao zainteresovanost za predizbornu kampanju u Nikšiću. Ovaj diplomirani srbista (studirao srbistiku na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu) i kulturni radnik, boravio je u Nikšiću početkom februara.

Aktiviranje Obradovića u predizbornoj kampanji u Nikšiću jasno korelira sa [programskim opredjeljenjima](#) pokreta na čijem se čelu nalazi, a koja dobijaju na značaju sa avgustovskom izbornom pobjedom ranije opozicionih partija u Crnoj Gori. Naime, u partijskom programu, u dijelu koji se odnosi na identitetska pitanja – *Za Srbe širom sveta/Srbi – svi i svuda* navodi se teza o usitnjavanju srpske teritorije u posljednje dvije decenije i pritiscima na srpske nacionalne zajednice u regionu, posebno u Crnoj Gori. Otuda ne iznenađuje ni Obradovićevo javno [zalaganje](#) za ukidanje graničnih prelaza između Crne Gore i Srbije i razmatranje pitanja o referendumu za ujedinjenje, za šta su se, saglasno tom stavu, stekli preduslovi nakon što su u Crnoj Gori izvršnu vlast dijelom formirali njegovi politički istomišljenici.

Svoja radikalna uvjerenja u odnosu na državnost Crne Gore, crnogorski identitet i njene antifašističke

tekovine Obradović je ranije demonstrirao. On je ostao zapažen prilikom pozivanja na protest ispred crnogorske ambasade u Beogradu zbog usvajanja Zakona o slobodi vjeroispovijesti, i ispisivanja grafita na zgradi te ambasade. Riječ je o političkom profilu koji se ističe agitovanjem za velikosrpske interese.

STEVAN SIMIJANOVIĆ

Da kvalitete cijenjene među novom političkom elitom posjeduje i, pokazaće se, lažni američki diplomata pri Ambasadi Sjedinjenih Država u Beču, sugeriše slučaj izvjesnog Stevana Simijanovića, do tada političkog i društvenog anonimusa. Simijanović, inače američko-crnogorski državljanin (nije potvrđeno da ima srpsko državljanstvo iako se spominjalo u medijima), uspio je da se, po klasičnom agenturnom metodi obavještajne prakse ugradi u političko-državne strukture u Crnoj Gori posredstvom Vladinog

potpredsjednika Dritana Abazovića.

Gotovo je izvjesno da su kompleksna politička pozadina, bliskost sa Srpskom pravoslavnom crkvom i strukturama u Beogradu, kao i angažman u srpskoj zajednici u Sjedinjenim Američkim Državama, Simijanovića, preko neidentifikovanog zapadnoevropskog diplomate, preporučili URA-i i Abazoviću kao vrijednog partnera na planu buduće političko-bezbjednosne saradnje.

Na zvaničnom, u međuvremenu uklonjenom, LinkedIn profilu Simijanovića navodi se da je fakultetsko obrazovanje stekao na studijama političkih nauka na Univerzitetu u Oklandu, na odsjeku za međunarodne odnose i javnu administraciju (stepen Bečelor). Njegova radna biografija u američkoj administraciji se na ovoj poslovnoj mreži, međutim, ne spominje. Iz nje-

gove vizit-karte se saznaje da je zaposlen kao savjetnik za međunarodnu politiku pri OEBS-ovoj misiji u Ambasadi Sjedinjenih Američkih Država u Austriji. Ostaje nerazriješeno da li je i na koji način Simijanović zloupotrijebio imejl nalog sa zvaničnom ekstenzijom @state.gov. Izvjesno je da posjeduje američko državljanstvo. Ipak, status službenika pri američkoj ambasadi, nedvosmisleno, osporava njena otvorena baza podataka, kao i izričit demanti Ambasade Sjedinjenih Država u Podgorici.

Ono što je sasvim transparentno o liku i djelu Stevana Simijanovića jesu njegove prisne konekcije sa sveštenstvom Srpske pravoslavne crkve. I sam rukopoložen u zvanje ipodakona (2015), kako se moglo vidjeti na njegovom LinkedIn profilu, Simijanović se tokom 2015. i 2016. godine potpisivao kao Stevan Hadži Simijanović, a tvrdio je i da je student teologije u Čikagu. Takođe, na društvenim mrežama je isticao činjenicu da je najmlađi dobrovoljac Vojske Jugoslavije u ratu 1999. godine.

Simijanović je, u društvu članova crnogorske Vlade i Skupštine iz redova vladajuće većine, prisustvovao i sahrani mitropolita crnogorsko-primorskog Amfilohija.

Afera Simijanović je utoliko malignija ukoliko uzme-mo u obzir da je u konkretnom slučaju napravljen niz političkih i bezbjednosnih propusta. Najprije, po preporuci evropskog zvaničnika, Građanski pokret URA stupio je u kontakt a zatim snosio troškove boravka američkog diplomate u podgoričkom hotelu *Ambasador*.

Simijanović je u Crnu Goru doveo Aleksandra Maltenieksa, predstavnika američke vojne kompanije *American Ballistics Company – ABC*, koja se bavi proizvodnjom municije NATO kalibra 7,62 i 9 milimetara i posjeduje NATO kod koji omogućava standardizovanu proceduru proizvodnje. Na zvaničnom sajtu ABC stoji da je riječ o firmi koja posluje četiri decenije proizvodeći municiju za klijente širom svijeta – vojne i paravojne organizacije, odbrambeno-bezbjednosne agencije i ambasade. Simptomatičan je, na poslovnom profilu dostupan, podatak da firma zapošljava ukupno tri radnika – braću Aleksa i Krisa Maltenieksa, ne navodeći ime i prezime trećeg zaposlenog.

Gostujući u emisiji Argumenti koja se emituje na Javnom servisu, potpredsjednik Vlade Abazović pomeno je kontakt sa Aleksandrom Aleksom Maltenieksom koji mu je, prema njegovim riječima, ponudio usluge svoje firme. Interesantno je da se Maltenieks dobro služi i ruskim jezikom, na šta upućuje njegov Tviter nalog na kojem često (re)tvituje sa ruskim prijateljima. U tom kontekstu, valja napomenuti i da je, prema saznanjima pojedinih medija, u evidenciji stranih obavještajnih službi Simijanović označen kao ruski agent koji se pod američkim diplomatskim pokrićem i ranije kretao zapadnobalkanskim državama (članicama NATO) u cilju stvaranja mreže kontakata u institucijama tih država te, posredno, suptilnog osvajanja prostora u samom NATO, lobirajući za američke kompanije sa kojima navodno ima sklopljene konsultantske ugovore.

Simijanović je tokom svog višemjesečnog boravka u Podgorici i Nikšiću koristio više različitih isprava, među kojima i legitimaciju NVO Internacionalna policijska organizacija te krivotvoreni američki diplomatski pasoš. Posebno je znakovit način na koji je Simijanović, inače lice sa prebivalištem u Baru, po ubrzanoj proceduri, samo dan nakon što je Ministarstvu unutrašnjih poslova Crne Gore predao zahtjev za izdavanje nove lične karte istu i dobio. Kako je saopšteno iz MUP-a Simijanovićev zahtjev za zamjenu lične karte, predat 26. januara Područnoj jedinici za građanska stanja i lične isprave Bar, riješen je 27. januara, dok je nova lična karta uručena 29. januara. Iako je, skladno odredbama Zakona o ličnoj karti, za izdavanje nove lične karte, u redovnoj proceduri, potrebno do 30 dana, odnosno kraće u hitnim slučajevima, brza reakcija MUP-a po ovom pitanju može se obrazložiti jedino direktnim uključivanjem Vlade, pri čemu nije urađena obavezna provjera podataka, a koja bi ukazala da Simijanović posjeduje državljanstvo druge države.

Po privođenju Simijanovića, nakon sastanka u Davidovićevoj kompaniji *Neksan*, osnovna tužiteljka u Nikšiću Ana Doderović donijela je odluku da se Simijanoviću dozvoli da se brani sa slobode. Bez policijskog i bezbjednosnog nadzora, čak ni kada su stigle zvanične provjere Agencije za nacionalnu bezbjednost, kojima je utvrđeno da je posrijedi lažno diplomatsko predstavljanje, Simijanoviću je omogućeno da, 12. februara napusti Crnu Goru preko graničnog prelaza Dobrakovo.

U cilju utvrđivanja (ne)postojanja bezbjednosnih propusta u prilično netransparentnom postupanju državnih organa u slučaju Simijanović, poslanik Socijaldemokratske partije Raško Konjević zatražio je, a

parlamentarni Odbor za bezbjednost i odbranu jednoglasno prihvatio inicijativu za kontrolno saslušanje potpredsjednika Vlade Dritana Abazovića, koje je zakazano za 17. mart.

MARIJA HAVRILOV

Da slučaj Stevana Simijanovića nije izolovan ukazuje činjenica da je u hotelu Ambassador u Podgorici, o trošku Građanskog pokreta URA, lažni diplomata boravio u društvu Marije Havrilov, srpske državljanke iz Indije, inače visokopozicionirane članice ekstremnog nacionalističkog pokreta Zavetnici, očito dobro povezanog sa obavještajnim zajednicama u Srbiji i Rusiji. Riječ je o partiji koja njeguje prisne odnose sa Putinovom Jedinstvenom Rusijom i koju logistički podržava Kremlj.

Taj politički pokret koji važi za strastvenog zagovornika ideje *srpskog sveta* jasno demonstrira svoju politiku prema Crnoj Gori još od 2016. godine i otpočinjanja sudskog procesa u slučaju pokušaja terorizma na dan parlamentarnih izbora, te protesta izazvanih snažnim nezadovoljstvom zbog usvajanja Zakona o slobodi vjeroispovijesti u crnogorskom Parlamentu 2019. godine, kada je od državnih vlasti Republike Srbije zahtijevao da se svim crnogorskim poslanicima koji su glasali za usvajanje pomenutog Zakona momentalno zabrani ulazak u tu zemlju.

Iluzorno bi bilo makar i pokušati stvoriti analogiju između neobično apstraktnog političkog programa stranke Zavetnici, koji odiše etničkim nacionalizmom, krajnje konzervativnim stavovima, populizmom, euroskepticizmom, anti-NATO i anti-globalističkom narativima uz promovisanje rusofilije

kao održivog političkog koncepta u službi jačanja srpske paradigme i partije domaćina, deklarativno prozapadno orijentisanog GP URA. Međutim, ostaje nepoznato da li se Havrilova sastajala sa predstavnicima GP URA i Narodnog pokreta tokom njenog boravka u Crnoj Gori.

**MEDIJSKO
IZVJEŠTAVANJE
O IZBORIMA U
NIKŠIĆU**

Izbori u Nikšiću, koji se održavaju 14. marta 2021. godine su prvi izbori nakon smjene vlasti na parlamentarnim izborima 30. avgusta 2020. godine. S obzirom na značaj samih izbora, kao i činjenicu da se održavaju u najvećoj po veličini opštini u Crnoj Gori, izbore su ispratili kako mediji u Crnoj Gori tako i mediji u Srbiji. Za potrebe predstavljanja sveobuhvatnog istraživanja medijskog izvještavanja tokom predizborne kampanje u Nikšiću, određen je period od mjesec dana, odnosno od 1. do 28. februara 2021. godine. Istraživanje je rađeno na principu ključne riječi – **Nikšić**, a za potrebe istraživanja obrađeno je pet portala iz Crne Gore (*Borba*, *CdM*, *IN4S*, *Pobjeda* i *Vijesti*) i pet portala iz Srbije (*Alo*, *Nacionalist*, *Novosti*, *Republika* i *Srbin.info*).

U analiziranom medijskom prostoru izdvaja se šest najzastupljenijih narativa, a to su:

- **DPS će doživjeti poraz na izborima u Nikšiću;**
- **DPS radi sve da bi odnio pobjedu na izborima u Nikšiću;**
- **DPS je uništio Nikšić, a ako opet pobijedi nastaviće sa tom praksom;**
- **Izbori u Nikšiću su od istorijske važnosti;**
- **Lider NP Daka Davidović manipuliše u predizbornoj kampanji;**
- **Srbija se miješa u izbore u Nikšiću.**

Oni će u nastavku analize biti detaljnije obrađeni.

Mediji iz Crne Gore

Izbori su bili regularno ispraćeni u medijima iz Crne Gore, što je i za očekivati s obzirom na činjenicu da su to prvi izbori nakon smjene vlasti na parlamentarnim izborima, kao i da se održavaju u najvećoj crnogorskoj opštini. Kako bismo kvalitetno predstavili medijsko izvještavanje o izborima u Nikšiću, neophodno je objasniti medijsku scenu u Crnoj Gori. Generalno gledajući, ona se može podijeliti na dva suprotna *tabora*. Prvi čine procrnogorski mediji poput portala *Pobjeda* i *CdM* (ujedno i najčitaniji procrnogorski portali prema statistici SimilarWeb-a) koji dominantno podržavaju Demokratsku partiju socijalista i njenog predsjednika Mila Đukanovića na izborima u Nikšiću.

Drugi *tabor* čine prosrpski mediji u Crnoj Gori, od kojih su dva najčitanija *IN4S* i *Borba*. Iako su oba portala naklonjena Srbiji, vidljiva je razlika u tonu i načinu izvještavanja. Naime, portal *Borba* kroz svoje članke veliča figuru predsjednika Srbije Aleksandra Vučića, a sam način izvještavanja je sličan tabloidima iz Srbije *Alo*, *Srbija Danas*, *Informer*, *Večernje novosti* i dr, što nije slučaj sa portalom *IN4S*. Takođe, postoji relacija u izvještavanju između portala iz Srbije *Nacionalist* i *Borbe*, odnosno ta dva portala prenose članke jedan od drugog i tako šire vidljivost.

Kada je riječ o izvještavanju o političkim prilikama u Crnoj Gori, do parlamentarnih izbora održanih u

avgustu 2020. godine, portali *IN4S* i *Borba* su podržavali *jedinstvenu opoziciju*, u cilju promjene tadašnje vlasti (DPS) i širili su identične narative. Nakon promjene vlasti, vidljiv je *zaokret* u izvještavanju. Naime, portal *Borba* koji je do pobjede opozicije širio narativ o *jedinstvenoj opoziciji*, sada daje podršku samo jednoj strani trenutne vlasti – konkretno, Demokratskom frontu i njegovim liderima, dok premijera Zdravka Krivokapića i jedan broj njegovih ministara otvoreno kritikuje i napada. Portal *IN4S* je, s druge strane, nastavio da balansira u narativima podrške Demokratskom frontu i Krivokapićevoj Vladi, ne praveći frakciju između njih kao portal *Borba*.

Između ta dva *tabora* nalazi se i portal *Vijesti*. Najveća podrška tog portala pruža se građanskim partijama URA i Demokrate Crna Gora, pa dominiraju članci gdje prenose izjave njihovih lidera.

U periodu od 1. do 28. februara izdvaja se pet dominantnih narativa koji su bili prisutni u medijima u Crnoj Gori. Najzastupljeniji narativ je: **DPS će doživjeti poraz na izborima u Nikšiću**. Nakon njega slijedi narativ: **DPS je uništio Nikšić, a ako opet pobijedi nastaviće sa tom praksom**, kao i narativ: **Srbija se miješa u izbore u Nikšiću**. Sljedeća dva znatno manje zastupljena narativa jesu: **DPS radi sve da bi odnio pobjedu na izborima u Nikšiću** i **Izbori u Nikšiću su od istorijske važnosti**.

Mediji iz Srbije

Ono što (ne) iznenađuje jeste da su lokalni izbori u Nikšiću privukli veliku pažnju medija iz Srbije. Kako su ovi izbori bili zastupljeni u srbijanskim medijima najbolje svjedoče specijalne emisije i rubrike koje su kreirane samo u svrhu praćenja izbora u Nikšiću.

Na primjer, od početka februara na televiziji *Happy* se emituje serijal *Bitka za Nikšić* u okviru Jutarnjeg programa. Gotovo svake sedmice, gosti emisije su političari i politički aktivisti iz Srbije i Crne Gore, koji komentarišu aktuelna dešavanja u Nikšiću, dominantno pružajući podršku Demokratskom frontu. Samo neki od gostiju emisije su lider Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj, jedan od lidera Demokratskog fronta Andrija Mandić, funkcioner Demokratskog fronta Milutin Đukanović, politički aktivista Vladislav Dajković, kao i član Glavnog odbora Srpske napredne stranke Vladimir Mandić. Inače, Vladimir Mandić je priveden 13. februara u Nikšiću sa još nekoliko lica zbog sumnje da su unijeli novac u Crnu Goru za potrebe kupovine glasova u Nikšiću. Takođe, portal *Danas* iz Srbije [navodi](#) da je Mandić vrlo aktivan u predizbornoj kampanji, pružajući logističku i finansijsku podršku koaliciji *Za budućnost Nikšića*.

Jedan od lidera DF-a Andrija Mandić bio je gost serijala *Bitka za Nikšić*

Osim navedenog serijala na televiziji *Happy*, portal i dnevne novine *Večernje novosti* (koje prema [istraživanju](#) Saveta za strateške politike iz Beograda imaju najviše objavljenih lažnih vijesti na naslovnica u 2020. godini) uvele su [rubriku](#) *Izbori u CG*. [Prvi članak](#) u toj rubrici objavljen je 29. januara i do današnjeg dana rubrika sadrži preko 200 članaka. Značajno

je navesti da *Novosti* pored te nove rubrike imaju i redovnu [rubriku](#) *Crna Gora* gdje objavljuju sva aktuelna dešavanja iz Crne Gore, istovremeno šireći dezinformacije i narative. Istoimena rubrika kao na portalu *Novosti* postavljena je i na [tabloidu](#) *Alo*. Rubrika *Izbori u CG* je na tom portalu [počela sa radom](#) 4. februara i u trenutku pisanja broji preko 270 članaka. Analogno tome, *Novosti* i *Alo* su uzeti za ovo istraživanje medijskog izvještavanja.

S druge strane, dnevni monitoring medija iz Srbije koji radi Digitalni forenzički centar pokazuje da su portali iz Srbije koji se izdvajaju po širenju teorija zavjere i dezinformacija *Nacionalist*, *Srbinfo* i *Republika*, pa su iz tog razloga izdvojeni za potrebe ovog istraživanja. U ovom kontekstu, indikativno je pomenuti relaciju u izvještavanju između portala iz Srbije *Nacionalist* i prosrpskog portala iz Crne Gore *Borba*, odnosno činjenicu da prenose članke jedni od drugih i tako šire vidljivost. Ta osobina nije karakteristična samo za izbore u Nikšiću, već i prilikom izvještavanja o drugim političkim temama.

Isto kao što je to slučaj sa medijima u Crnoj Gori, i u medijima u Srbiji izdvaja se pet najzastupljenijih narativa. Prvi među njima je: **DPS radi sve da bi odnio pobjedu na izborima u Nikšiću**, a za njim odmah slijedi narativ: **DPS će doživjeti poraz na izborima u Nikšiću**. Sljedeći narativi koji su zastupljeni u nešto manjoj mjeri u medijima iz Srbije su: **DPS je uništio Nikšić, a ako opet pobijedi nastaviće sa tom praksom**, zatim **Lider NP Daka Davidović manipuliše u predizbornoj kampanji** i **Izbori u Nikšiću su od istorijske važnosti**.

Narativi

Ovaj izvještaj definiše narative kao otvoreni skup priča, događaja i ideja utemeljenih na vrijednostima i vjerovanjima, s namjerom autora da se prošire među ciljanom publikom, odnosno kao način na koji mediji, partije i aktivisti šire informacije o određenom događaju.

Prilikom praćenja izvještavanja medija iz Srbije i Crne Gore, izveden je zaključak da se u medijima iz obje države plasiraju isti narativi, sa razlikom u njihovoj zastupljenosti u medijima pojedinačno. Tako su na primjer narativi: **DPS će doživjeti poraz na izborima u Nikšiću, DPS radi sve da bi odnio pobjedu na izborima u Nikšiću, DPS je uništio Nikšić, a ako opet pobijedi nastaviće sa tom praksom i Izbori u Nikšiću su od istorijske važnosti** dominantno zastupljeni i u medijima iz Srbije i iz Crne Gore. Međutim, razlika se ogleda u dva narativa. Dok mediji u Srbiji u velikom broju plasiraju narativ **Lider NP Daka Davidović manipuliše u predizbornoj kampanji**, što nije slučaj sa crnogorskim medijima, procrnogorski mediji u Crnoj Gori plasiraju narativ: **Srbija se miješa u izbore u Nikšiću**.

DPS ĆE DOŽIVJETI PORAZ NA IZBORIMA U NIKŠIĆU

Narativ da će Demokratska partija socijalista doživjeti poraz na izborima u Nikšiću su najviše širili prosrpski

Skrinšot naslova sa portala *Borba* sa najvećim brojem interakcija

portali u Crnoj Gori – *IN4S* i *Borba*, kao i mediji iz Srbije. Ovaj narativ se ne razlikuje umnogome od sličnog narativa koji je plasiran tokom predizborne kampanje uoči parlamentarnih izbora 2020. godine. Ovoga puta, narativ je preformulisan i prilagođen novim izborima u gradu gdje je DPS na vlasti.

Narativ se odnosi na sve članke u kojima se prenose izjave lidera i članova političkih partija koje su se kandidovale na izborima u Nikšiću, a koji tvrde da će one da pobijede, a DPS da doživi poraz. Ovdje spada i širenje teze da u odboru DPS-a u Nikšiću *vlada rasulo*, da članovi napuštaju partiju i da okreću leđa stranci i njenom predsjedniku Milu Đukanoviću.

Članci koji sadrže ovaj narativ a koji su ostvarili najveći broj interakcija na Fejsbuku su: *Strahinja Bulajić za "BORBU": Sankcije Rusiji su neprijateljski čin, u Nikšiću će DPS doživjeti politički slom!* (na portalu *Borba* sa 2.647 interakcija) i *Даниловић: Ђукановић се већ оградао од Никшића, чему се нада ДПС 14. марта?* (na portalu *IN4S* sa 873 interakcije).

DPS RADI SVE DA BI ODNIO POBJEDU NA IZBORIMA U NIKŠIĆU

Narativ da Demokratska partija socijalista čini sve da bi odnijela pobjedu na izborima u Nikšiću je znatno više bio zastupljen u medijima iz Srbije nego što je to slučaj sa medijima iz Crne Gore. Ovaj narativ se odnosi na sve vidove navodnog zastrašivanja, kupovine glasova, korišćenja fantom birača, te hapšenja, kojima se DPS služio tokom predizborne kampanje radi ostvarivanja izborne pobjede.

Osim pominjanja tih standardnih takoreći *metoda* kojima se DPS navodno služi radi pobjede na izborima (iste narative je DFC primjetio i tokom parlamentarnih izbora 2020), u fokusu izvještavanja medija iz Srbije bila je i povezanost kriminalnih klanova sa izbornim procesom u Nikšiću. U tom kontekstu, članak koji je ostvario najveći broj interakcija na Fejsbuku je **EKSKLUZIVNO! Velja Nevolja išao kod Zvicera zbog**

Skrinšot naslova sa portala *Večernje novosti* sa najvećim brojem interakcija

Mila Đukanovića – tražili pomoć Belivuka za izbore u Nikšiću – [članak](#) sa portala *Novosti* sa 455 interakcija. Važno je pomenuti da je narativ u manjoj mjeri zastupljen u medijima iz Crne Gore, ali sama sadržina članaka u kojima je bio zastupljen se ne razlikuje umnogome od članaka u medijima iz Srbije.

DPS JE UNIŠTILO NIKŠIĆ, A AKO OPET POBIJEDI NASTAVIĆE SA TOM PRAKSOM

Kao što je to bio slučaj sa prethodna dva narativa, i ovaj narativ je sa sličnom formulacijom bio plasiran za vrijeme predizborne kampanje tokom parlamentarnih izbora 2020. Tada je u člancima navođeno da su Demokratska partija socijalista i njen predsjednik Milo Đukanović uništili Crnu Goru na svim poljima, a sada je ista forma narativa prilagođena izborima u Nikšiću. Takođe, u okviru ovog narativa veliki broj članaka je posvećen nosiocu liste DPS u Nikšiću Sanji Damjanović, uz navode da je nezakonito trošila budžet Ministarstva nauke tokom svog ministarskog mandata, te da isto planira da uradi i sa budžetom opštine Nikšić.

Za razliku od narativa da DPS radi sve da bi odnio pobjedu na nikšićkim izborima, narativ da je ta partija tokom svog dugogodišnjeg vladanja u Nikšiću uništila taj grad prisutniji je u medijima iz Crne Gore. On je naročito prisutan na prosrpskom portalu *IN4S* i portalu *Vijesti*. Kao primjer izdvajaju se članci (*ВИДЕО*) *Хоће ли буџет Општине Никшић постати нови „такулин“ Сање Дамјановић* (sa portala *IN4S* sa 95 interakcija na Fejsbuku) i *Uvod u budućnost: Nikšić obnavlja svoju lidersku ulogu* (sa portala *Vijesti* sa 1.582 interakcije na Fejsbuku). Dati članak sa portala *Vijesti* označen je na tom portalu kao promo sadržaj koalicije *Za budućnost Nikšića*.

Skrinšot naslova sa portala *IN4S* sa najvećim brojem interakcija

IZBORI U NIKŠIĆU SU OD ISTORIJSKE VAŽNOSTI

Narativ da su izbori u Nikšiću od istorijske važnosti bio je podjednako važan za opoziciju i vladajuću partiju u Nikšiću i medije koji ih podržavaju. Svaka strana je ovaj narativ plasirala na način da upotpuni glavni narativ koji širi. Kada je riječ o prosrpskim medijima iz Crne Gore i medijima iz Srbije, ovaj narativ je često pratio narative da je DPS uništilo Nikšić, da će doživjeti poraz na izborima u Nikšiću i da radi sve u cilju pobjeđivanja na izborima. S druge strane, u procrnogorskim medijima, nikšićki izbori su od *istorijske važnosti* jer treba da se spriječi miješanje Srbije u političke prilike u Crnoj Gori, kao i dalje guranje države ka velikosrpskom nacionalizmu. Jedan od članaka kojima se širi ovaj narativ jeste članak sa *CdM* pod [naslovom](#) *Rakočević: Neće Nikšić postati prigradsko srpsko naselje*, koji je sakupio 181 interakcija na Fejsbuku.

Osim toga, narativ je plasiran i u kontekstu važnosti samih izbora, budući da su oni prilika da se odmijere snage nakon promjene vlasti na parlamentarnim izborima 2020. godine. Takođe, izbori u Nikšiću su važni i jer će oni odrediti budućnost sadašnje Vlade Crne Gore, s obzirom na to da bi njihov rezultat mogao da dovede do njene rekonstrukcije.

LIDER NP DAKA DAVIDOVIĆ MANIPULIŠE U PREDIZBORNOJ KAMPANJI

Glavna razlika u izvještavanju medija iz Crne Gore i Srbije u kontekstu izbora ogleda se u narativu da lider Narodnog pokreta Miodrag Daka Davidović manipuliše u predizbornoj kampanji. Narativ je dominantno prisutan u medijima iz Srbije (naročito na portalima *Alo*, *Novosti*, *Nacionalist* i *Republika*), a znatno manje u crnogorskim medijima. Ovo je samo po sebi indikativno s obzirom na to da se opoziciona politička ličnost koja učestvuje u predizbornoj kampanji u Nikšiću našla na meti napada medija iz Srbije.

Davidović je u više navrata *optužen* da u predizbornoj kampanji manipuliše i obmanjuje svoje glasače, kao i da radi protiv interesa Demokratskog fronta a u interesu Demokratske partije socijalista. Plasirane su različite teorije o njegovoj predizbornoj kampanji poput one da koristi Crkvu (Srpsku pravoslavnu crkvu) za rad pobjede na izborima, da iza njega stoje Sjedinjene Američke Države, kao i da mu pomažu bivši šef

Sektora za borbu protiv organizovanog kriminala Zoran Lazović i biznismen Branislav Mićunović. U tom kontekstu izdvaja se [članak](#) sa portala *Alo* pod naslovom *PLANIRALI OPASNU PREVARU ZA IZBORE Sve je otkriveno 12. februara u noć! Brano Mićunović i "pošteni" Daka napravili dil, hoće da pokradu srpske glasove*, koji je sakupio 249 interakcija.

Skrinšot sa portala *Alo* o Davidoviću i njegovoj manipulaciji glasačima

Od svih medija iz Srbije, portal *Nacionalist* se najaktivnije bavio političkom ličnošću Davidovića, a [tekst](#) sa tog portala koji je u posmatranom periodu sakupio najviše interakcija na Fejsbuku (110) se upravo odnosi na njega – Дакa Дaвидовић са Миловим и Брановим парaма купује гласове по Никшићу.

SRBIJA SE MIJEŠA U IZBORE U NIKŠIĆU

Narativ da se Srbija miješa u izbore u Nikšiću je najzastupljeniji na procrnogorskim portalima *Pobjeda* i *CdM*, dok u medijima iz Srbije gotovo i da nije prisutan. Narativ se odnosi na dešavanja u Nikšiću a koja se tiču hapšenja srpskih aktivista koji su učestvovali u predizbornoj kampanji, kao i otvorenog priznanja jednog od lidera Demokratskog fronta Andrije Mandića da koalicija *Za budućnost Nikšića* [dobija podršku](#) od Srbije i Republike Srpske. Narativ se pominje i u člancima o posjeti određenih stranih političkih aktivista Crnoj Gori, poput lažnog američkog diplomate Stevana Simijanovića i lidera srpskog pokreta Dveri Boška Obradovića.

Procrnogorski mediji su prenosili da je Srbija angažovala ljudske, materijalne i logističke kapacitete kako bi preko DF-a ojačala rezultat ostvaren na parlamentarnim izborima 30. avgusta 2020. Aktivisti i članovi procrnogorskih političkih partija u Nikšiću su ovaj

narativ *dopunjavali* tvrdnjom da je miješanje Srbije u nikšićke izbore uvod u velikosrpski nacionalizam, te da je u toku projekat ukidanja države Crne Gore. Naročitu pažnju javnosti privukao je srpski istoričar Aleksandar Raković sa svojom [izjavom](#) u Jutarnjem programu TV *Happy* da *Crnogorci imaju mentalitetsku falinku*, da su svi *poltroni* i da su Srbi ti koji treba da urade *fabričko podešavanje* Crnogorcima za novi svijet koji Srbija kreira na prostoru države Crne Gore. Da bi taj plan uspio, Raković nastavlja, Srbi treba da osvoje Nikšić, prije svega koalicija okupljena oko Demokratskog fronta *Za budućnost Nikšića* koju treba da podrže sve institucije i ustanove.

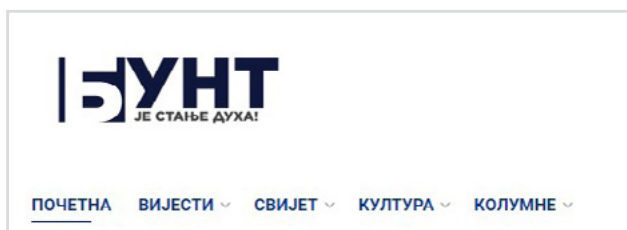
Skrinšot sa portala *Pobjeda* u kojem prenose riječi srpskog istoričara Aleksandra Rakovića

U okviru ovog narativa pominjano je i učešće Srpske pravoslavne crkve u predizbornoj kampanji. Konkretno je riječ o [člancima](#) u kojima se prenosi da episkop budimljansko-nikšićki Joanikije pruža podršku koaliciji *Za budućnost Nikšića* i *Mir je naša nacija*, koji nastupaju zajedno na izborima. Episkop Joanikije je prilikom posjete Hramu Svetog Vasilija u Nikšiću sa premijerom Zdravkom Krivokapićem i predsjednikom Skupštine Aleksom Bečićem izjavio da je *ovo vrijeme velikih promjena za Nikšić i da im se iskreno nada*. **Članci koji se izdvajaju u interakcijama na Fejsbuku su:** *Korać: Beograd koristi Nikšić kao pokaznu vježbu svoje moći* (sa portala *CdM* sa 774 interakcija) i *Raković: Crnogorci su felerični... Da osvojimo Nikšić, pa da ih popravljamo* (sa portala *Pobjeda* sa 1.143 interakcije).

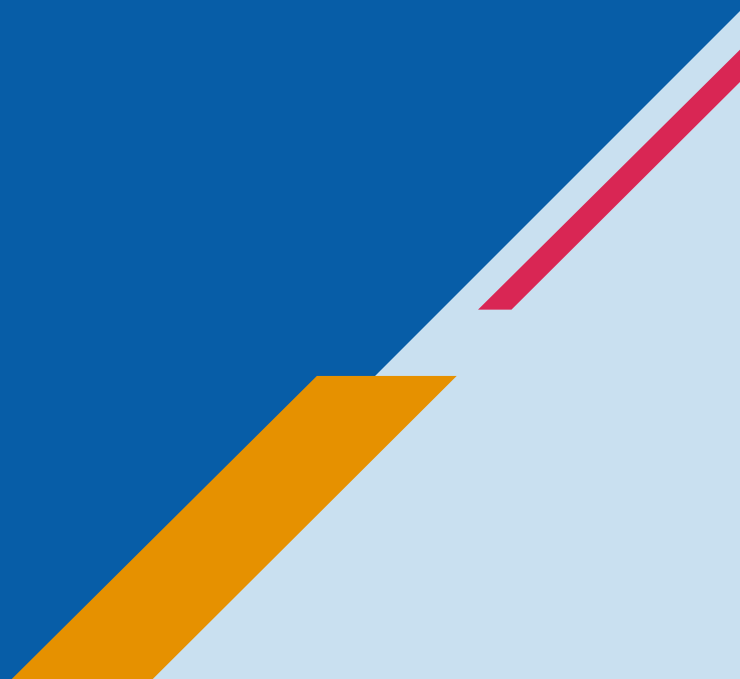
Novi portali uoči izbora

Od početka predizborne kampanje u Nikšiću, u Crnoj Gori se pojavilo nekoliko novih prosrpskih portala: [Jasno.me](#), [24hrs.me](#) i [Buntcg.me](#). Domen portala *24hrs* registrovan je 14. januara u SAD. Domen portala *Jasno.me* registrovan je 1. februara u Srbiji, dok je portal *Buntcg* registrovan u Crnoj Gori 16. februara.

Primjetno je da sva tri portala često prenose identične tekstove sa različitim naslovima. Sadržaj na portalima kritički je nastrojen prema opoziciji u Crnoj Gori. Takođe, primjetna je i naklonjenost premijeru Zdravku Krivokapiću i njegovoj Vladi.

IZBORI U NIKŠIĆU KROZ PRIZMU FEJSBUKA

Uvod

U susret lokalnim izborima u Nikšiću Digitalni forenzički centar (DFC) je sproveo monitoring Fejsbuka kao društvene mreže sa najvećim brojem korisnika u Crnoj Gori (413.000 naloga) u periodu od 1. do 28. februara. Za sprovođenje monitoringa tim DFC-a je koristio platformu CrowdTangle za pristup javnim podacima dostupnim na Fejsbuku, kao i CT link checker, ekstenziju za Google Chrome.

DFC se u ovom izvještaju fokusirao na identifikovanje koordinisanog neautentičnog ponašanja sa ciljem uticanja na javno mnjenje. Koordinisano neautentično ponašanje samo po sebi ne uključuje procjenu istinitosti sadržaja koji se plasira, već podrazumijeva sinhronizovana obmanjujuća djelovanja više entiteta u okviru Fejsbuka. S toga, treba napomenuti da se obim istraživanja fokusirao prvenstveno na analizi ponašanja stranica na Fejsbuku tokom februara

2021. u susret lokalnim izborima 14. marta.

Naše aktivnosti obuhvatile su i analizu ponašanja stranica na Fejsbuku za koje smo utvrdili da su koordinisano djelovale. S tim u vezi, monitoring je obuhvatio 292 **koordinisane aktivnosti**, koje su proizvele 1.060 **objava**. Važno je napomenuti da smo primijetili veliki broj sinhronizovanih aktivnosti, ali je fokus ovog izvještaja na objavama koje su se konkretno ticale predstojećih izbora.

Izvještaj definiše **koordinisane aktivnosti** kao sinhronizovano dijeljenje linkova, objava, video sadržaja, fotografija u kratkom vremenskom periodu, najčešće do nekoliko minuta. Koordinisane aktivnosti podrazumijevaju sinhronizovano dijeljenje sadržaja od strane najmanje dva entiteta u kontinuiranom vremenskom periodu, odnosno po istoj matrici.

Podaci su prikupljeni u više faza tokom februara.

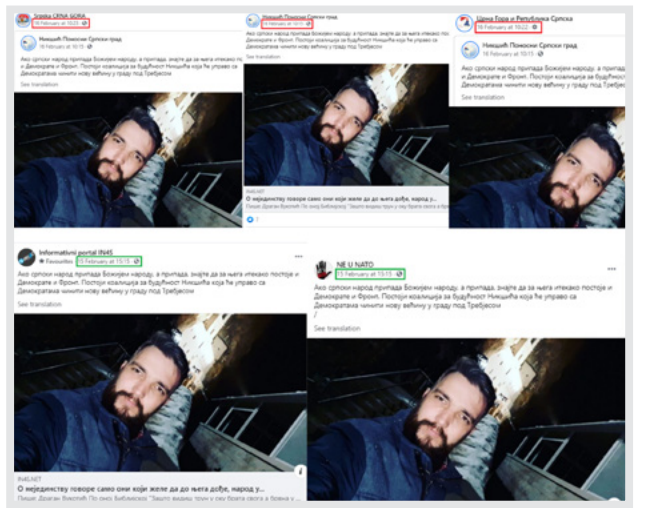
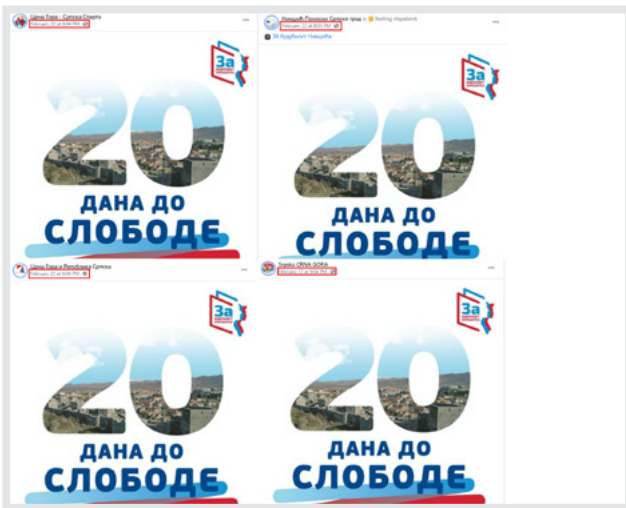
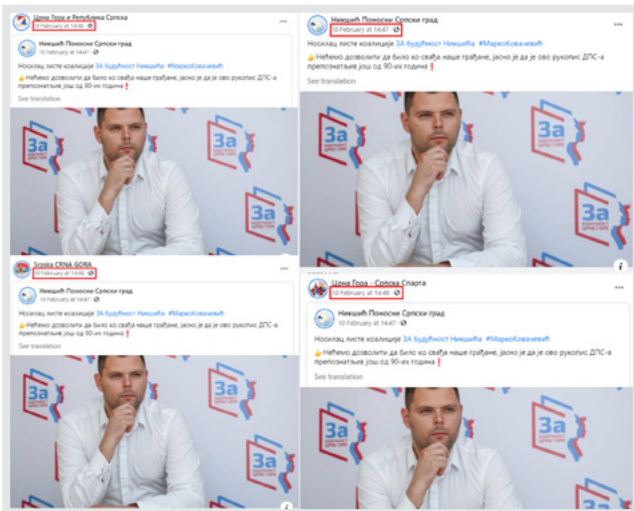
Ključni nalazi:

- Utvrdili smo 292 koordinisane aktivnosti ;
- Koordinisane aktivnosti proizvele su 1060 objava u smislu sadržaja i vremena objavljivanja – najčešće su to bile objave u isti minut;
- Identifikovali smo 15 Fejsbuk entiteta koji su koordinisano dijelili originalni ili preuzeti sadržaj od političkih partija i aktivista;
- Analizirani sadržaj višestruko je dolazio sa tačno utvrđenih portala u kontinuitetu;
- Ukupan broj pratilaca na 15 analiziranih entiteta iznosi 305.900;
- Najzastupljeniji narativi su: **DPS će doživjeti politički slom na lokalnim izborima u Nikšiću, Strah, beznađe i kriminal kao odlike vladavine DPS-a i Policija maltretira Srbe u Nikšiću**
- Oni entiteti koji su bili najaktivniji su: **Никшић Поносни Српски град, Црна Гора и Република Српска, Црна Гора - Српска Спарта i Srpska CRNA GORA;**
- Ključni mediji čiji su članci u najvećoj mjeri dijeljeni su: **IN4S, Borba, Nacionalist, Srpske novine;**
- Mreža stranica koja je identifikovana često je dijelila sadržaj na koordinisan način sa određenih medija, političkih partija i njima bliskih političkih aktivista;
- Objavljeni sadržaj na analiziranim stranicama u potpunosti je favorizovao opozicione političke opcije u Nikšiću i pozivao na glasanje za iste;
- Na analiziranim objavama ostvareno je i 33.885 interakcija (komentara, lajkova i ostalih reakcija, dijeljenja);
- Administratori posmatranih stranica dolaze iz Crne Gore, Srbije i Njemačke.

Pregled

U posmatranom periodu ukupno je bilo 292 koordinisane aktivnosti sa ukupno 15 stranica, među kojima su se izdvojile **Никшић Поносни Српски град, Црна Гора и Република Српска, Црна Гора - Српска Спарта**, kao i **Srpska CRNA GORA**. Njihov koordinisani rad u posmatranom periodu proizveo je 898 objava na Fejsbuku.

Ovi i drugi Fejsbuk entiteti su planski dijelili identičan sadržaj tokom čitavog posmatranog mjeseca gotovo u isti minut, sa istovjetnim opisima odnosno narativima koje su širili.

Ime stranice	Broj lajkova stranice	Broj obava u posmatranom periodu	Metapodaci stranica
Никшић Поносни Српски град	22K	227	Nastanak: 10. novembar 2012. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Crna Gora (3 administratora)
Црна Гора и Република Српска	1.6K	225	Nastanak: 7. maj, 2012. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: N/A
Црна Гора - Српска Спарта	519	225	Nastanak: 22. oktobar 2013. pod imenom: Црногорци - најпоноснији Срби на свијету Promjena imena u: Црногорци - Српска Спарта – 22. oktobar 2013. Nova promjena imena u: Црна Гора - Српска Спарта – 22. oktobar, 2013. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: N/A
Srpska CRNA GORA	1.25K	221	Nastanak: 15. oktobar, 2011. pod imenom: CRNA GORA (EU) Promjena imena u: Srpska CRNA GORA – 29. jul 2014.
NE U NATO	6.6K	67	Nastanak: 10. april 2014. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Crna Gora (12) Srbija (1)
Нови Гвоздени Пук	4.1K	22	Nastanak: 19. jul pod imenom: Гвоздени Пук – Нови Promjena imena: 23. jul 2017. u ime: Нови Гвоздени Пук Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Srbija (2)
Путин	6.6K	22	Nastanak: 3. april 2015. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Srbija (6)
Владимир Путин Fan Club Србија	107K	12	Nastanak: 17. septembar 2011. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Srbija (10)
Срби у Црној Гори	35K	11	Nastanak: 5. februar pod imenom: SRBI U Crnoj GORI !! zvanicna strana Promjena imena u: Срби у Црној Гори званична страна – 23. avgust 2015. Nova promjena imena u: Срби у Црној Гори , 26. januar 2020. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Crna Gora (5 administratora) Srbija (2 administratora)

Ime stranice	Broj lajkova stranice	Broj obava u posmatranom periodu	Metapodaci stranica
Српско-руско братство - духовно и историјско	40K	8	Nastanak: 6. maj 2012 Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Srbija (1 administrator)
Покрет Слобода Народу - Pokret Sloboda Narodu	3.4K	7	Nastanak: 23. septembar 2015, pod imenom - Покрет Слобода Народу Promjena imena: 29. oktobar 2015. u: Покрет Слобода Народу - Pokret Sloboda Narodu Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Crna Gora (2)
Niksicki Vremeplov	13K	5	Nastanak: 17. oktobar 2013. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: N/A
Objektiv Story	32K	4	Nastanak: 25. novembar 2017. pod imenom Story Story Promjena imena: 10. decembar 2017. u: Objektiv Story Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Crna Gora (2 administratora)
Црна Гора, Српска и Србија то је једна Фамилија	8.9K	2	Nastanak: 4. mart 2020. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Njemačka (3)
Црна Гора и Србија, то је једна Фамилија	24K	2	Nastanak: 30. decembar 2019. Primarna lokacija zemlje ljudi koji upravljaju ovom stranicom uključuje: Njemačka (1)
TOTAL	305.900	1060	

Narativi

Ovaj izvještaj definiše narative kao otvoreni skup priča, događaja i ideja utemeljenih na vrijednostima i vjerovanjima s namjerom autora da se prošire među ciljanom publikom, odnosno način na koji mediji, partije i aktivisti šire informacije o određenom događaju.

U posmatranom periodu postojalo je osam glavnih narativa koje su širili ovi entiteti:

- 1. DPS će doživjeti politički slom na lokalnim izborima u Nikšiću** - objave koji ukazuju da u DPS-u vlada strah i panika zbog predstojećih lokalnih izbora u Nikšiću. U prilog izvjesnom porazu DPS-a ovi entiteti su objavljivali i razne ankete bez autora koje favorizuju koaliciju *Za budućnost Nikšića*. Pored anketa česte su bile i izjave i analize zvaničnika i aktivista bliskih Demokratskom frontu u kojima su isticali da će DPS u Nikšiću poslati u prošlost. Objave i tekstovi sa ovim narativom ističu da će DPS doživjeti sudbinu kao na parlamentarnim izborima.

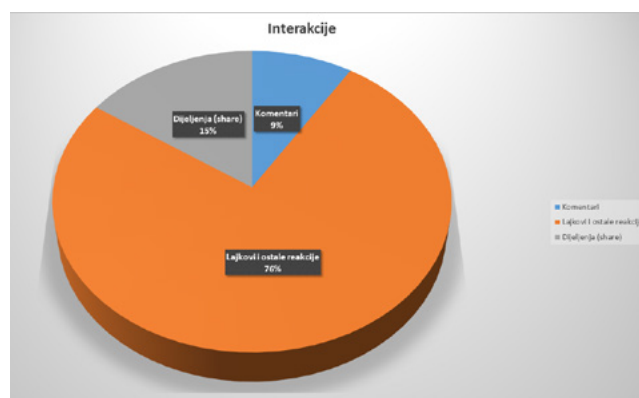
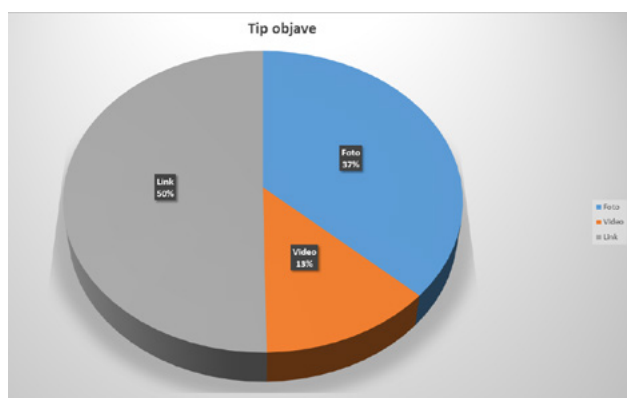
u Nikšiću radi provokacije i podizanje međuvjerskih tenzija.
- 2. Strah, beznađe i kriminal kao odlike vladavine DPS-a** - objave koje šire narativ da u Nikšiću vlada kriminal i kriminalne grupe koje imaju veliki uticaj na bezbjednost države, a podređene su DPS-u. Postoje i objave i tekstovi vezani za nepotizam, korupciju i partijsko kadriranje u Nikšiću. Ove objave se takođe bave i kriminalnim strukturama iz Srbije koje pritiskaju ljude u korist DPS-a.
- 3. Policija maltretira Srbe u Nikšiću** – objavama se nastoji prikazati podređen položaj Srba u Nikšiću, koji su ugroženi, maltretirani od strane policije, koju kontroliše DPS. Ovaj narativ govori o naoružanoj policiji koja se obračunava sa Srbima, prisilno ih zadržava i ispituje. Navode se i primjeri u korist ovih tvrdnji - pretres poslanika Demokratskog fronta Mila Božovića i nekolicine srpskih državljana koji su bili sa njim, ali i česti pozivi za saslušanje aktivisti koalicije *Za budućnost Nikšića* Vladislavu Dajkoviću.
- 4. Kampanju DPS za izbore u Nikšiću obilježile su podjele i mržnja** - u objavama sa ovim narativom navodi se da je u retorici DPS-a previše fokusa na prošlost, 1918. i mržnji prema Srbima. Česte su izjave zvaničnika i aktivista da DPS izlizanim floskulama želi da manipuliše ljudima i da nema da ponudi ništa sem retorike podjela, konflikta i mržnje. Takođe su zastupljene i tvrdnje da DPS stoji iza grafita na Hadži Ismailovoj džamiji
- 5. Daka Davidović i DPS rade na razbijanju jedinstva srpskog biračkog tijela** – u ovim objavama se lider *Narodnog pokreta* Daka Davidović želi izjednačiti sa čelnim ljudima DPS-a, pa se navodi da koristi istu retoriku kao i oni. Često se piše i o tome da Daka Davidović parama Mila Đukanovića kupuje glasove u Nikšiću i na taj način razbija jedinstvo među srpskim biračkim tijelom. U nekim objavama se čak navodi da se tajno sastao u prostorijama *Neksana* sa Branom Mićunovićem radi preuzimanja srpskih glasova.
- 6. Sanja Damjanović se razbacije novcem građana** – na meti objava ovih Fejsbuk entiteta našla se i Sanja Damjanović, nosilac liste *Evropski tim za Nikšić*, koju optužuju da je za vrijeme svog ministarskog mandata trošila ogromne svote nova na tim bilding aktivnosti i *na još mnogo toga bez konkursa i tendera*. Dodaje se da Nikšićani ne treba da joj daju priliku da rasipa novce iz gradskog budžeta.
- 7. Kriminalne aktivnosti Miodraga Dake Davidovića** – u objavama se ističe da Nikšićani ne žele da na čelo lokalne samouprave dođe čovjek koji posluje u oblasti nabavke i distribucije vojne opreme u zemlje pod međunarodnim embargom. Navodi se i da je Davidović desetkovao kompanije i ostavljao narod na milost i nemilost, te da je preoteo ključne ljude Mila Đukanovića za šverc cigareta.
- 8. DPS krši mjere za suzbijanje korona virusa tokom predizborne kampanje** – u objavama sa ovim narativom se tvrdi da jedan od nosilaca liste DPS-a dr Jevto Eraković povlači poteze kao političar, a ne ljekar što najbolje pokazuje i skup u Nikšiću ispred Opštinskog odbora DPS-a gdje su se okupile njihove pristalice. Dodaje se i da paralelno sa kršnjem mjera proziva aktuelnu Vladu da nije dovoljno ekspertska.

#	Narativ	Broj objava
1	DPS će doživjeti politički slom na lokalnim izborima u Nikšiću	372
2	Strah, beznađe i kriminal kao odlike vladavine DPS-a	197
3	Policija maltretira Srbe u Nikšiću	76
4	Kampanju DPS za izbore u Nikšiću obilježile su podjele i mržnja	74
5	Daka Davidović i DPS rade na razbijanju jedinstva srpskog biračkog tijela	51
6	Sanja Damjanović se razbacije novcem građana	36
7	Kriminalne aktivnosti Miodraga Dake Davidovića	28
8	DPS krši mjere za suzbijanje korona virusa tokom predizborne kampanje	12

Tip objava na Fejsbuku i interakcije

Sve objave u pomenutom periodu analize kategorisane su u zavisnosti od tipa na sledeći način: **foto**, **video** i **link**. Najčešći tip objava bili su **linkovi**, čak 50% objava. Druge po zastupljenosti bile su **fotografije** – 37%, dok je zastupljenost **video snimaka** bila 13%.

Tokom monitoringa mjerene su i **interakcije** korisnika Fejsbuka na objavama i to praćenjem broja **komentara**, **reakcija** i **dijeljenja** (share) nekog posta. Ukupan broj interakcija tokom februara mjeseca koji su ostvarili ovi entiteti iznosi 33.885. Najzastupljeniji su bili **lajkovi** i **ostale reakcije** – 76%, a zatim slijede **dijeljenja** (share) sa 15%. Najmanji udio u interakcijama imali su **komentari** sa svega 9%.

Mediji i analizirane Fejsbuk stranice

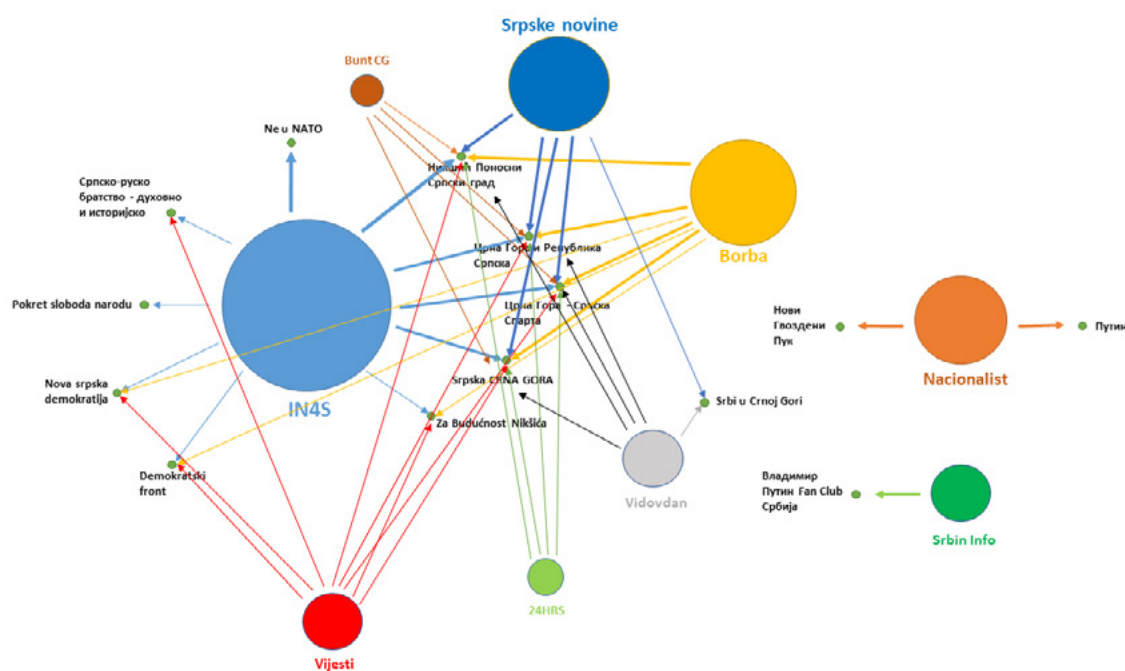
S obzirom na to da su 50% od ukupnog broja objava linkovi sa medija, DFC je izradio analizu dijeljenja koordinisanog sadržaja sa medija na analiziranim Fejsbuk stranicama. Od ukupno 525 podijeljenih članaka sa portala najviše je došlo sa *IN4S* i to 321 objava kroz 71 koordinisanu aktivnost Fejsbuk entiteta. Nakon tog portala slijedi portal *Borba* sa 59 objava kroz 13 koordinisanih aktivnosti. Kao treći po zastupljenosti objava izdvaja se portal *Srpske novine* koji je podijeljen 53 puta kroz 13 koordinisanih aktivnosti.

Mediji	Broj koordinisanih aktivnosti	Broj objava	Karakteristike/ Impresum
<i>IN4S</i>	71	321	Glavni i odgovorni urednik: Gojko Raičević Domen registrovan: 09.04.2008. <i>IN4S</i> je prepoznat kao prosrpski i proruski portal , koji svakodnevno objavljuje narative koji negiraju postojanje Crne Gore i crnogorskog identiteta, kao i zapadne vrijednosti. Portal je počeo sa radom u Crnoj Gori 2008. godine, a od juna 2020. otvorena je i redakcija u Beogradu. U Crnoj Gori je registrovan kao NVO, a ne kao medij.
<i>Borba</i>	13	59	Glavni i odgovorni urednik: Dražen Živković . Od nedavno Živković vrši funkciju glavnog i odgovornog urednika <i>Prva TV</i> u Crnoj Gori. Domen registrovan: 15.06.2017 , od strane NVO DOKUMENTACIONO ISTRAZIVACKI CENTAR (ZAPIS) koji se bavi istraživanjem i sakupljanjem istorijske i kulturne baštine srpskog i slovenskog naroda.
<i>Srpske novine</i>	13	53	Glavni i odgovorni urednik: N/A Domen registrovan: 12.05.2009. Portal nastao kao dio projekta Srpskog nacionalnog savjeta za zaštitu prava i nacionalnog identiteta Srba u Crnoj Gori. Iz portala su se dalje razvili <i>Srpski radio</i> i <i>Srpska TV</i> .
<i>Nacionalist</i>	22	44	Glavni i odgovorni urednik: N/A Domen registrovan: 31.08.2016. Postoji indicija da portal vodi pseudo-naučnik Miroljub Petrović . Za portal ne postoje nikakvi podaci u Registru medija Srbije.
<i>Vijesti</i>	2	15	Glavni i odgovorni urednik: Srdan Kosović Domen registrovan: 25.06.2008.
<i>Vidovdan</i>	3	13	Glavni i odgovorni urednik: Željko Injac iz Novog Sada, vjerski analitičar. Domen registrovan: 24.06.2005.
<i>Srbin.info</i>	12	12	Glavni i odgovorni urednik: Dejan Petar Zlatanović Domen registrovan: 12.02.2013. Jedini od portala koji se našao u analizi, a pozitivno izvještava o Daki Davidoviću.

Mediji	Broj koordinisanih aktivnosti	Broj objava	Karakteristike/ Impresum
<i>Bunt</i>	1	4	Glavni i odgovorni urednik: N/A Domen registrovan: 16.02.2021.
<i>24 hrs</i>	1	4	Glavni i odgovorni urednik: N/A Domen registrovan: 14.01.2021. , a 15.01. krenuli sa radom. Medij nastao iz Fejsbuk stranice pod nazivom Bar 24 časa, osnovane 2016. godine. Bez impresuma.

Analizom sadržaja uočen je kontinuitet dijeljenja sadržaja sa određenih medija na tačno definisane i posmatrane Fejsbuk stranice. Analizom sadržaja stranica utvrdili smo matricu koordinisanog dijeljenja linkova Fejsbuk entiteta. Grafički prikaz pokazuje da su stranice stvorile gustu i kontinuiranu mrežu dijeljenja sadržaja sa određenih medija.

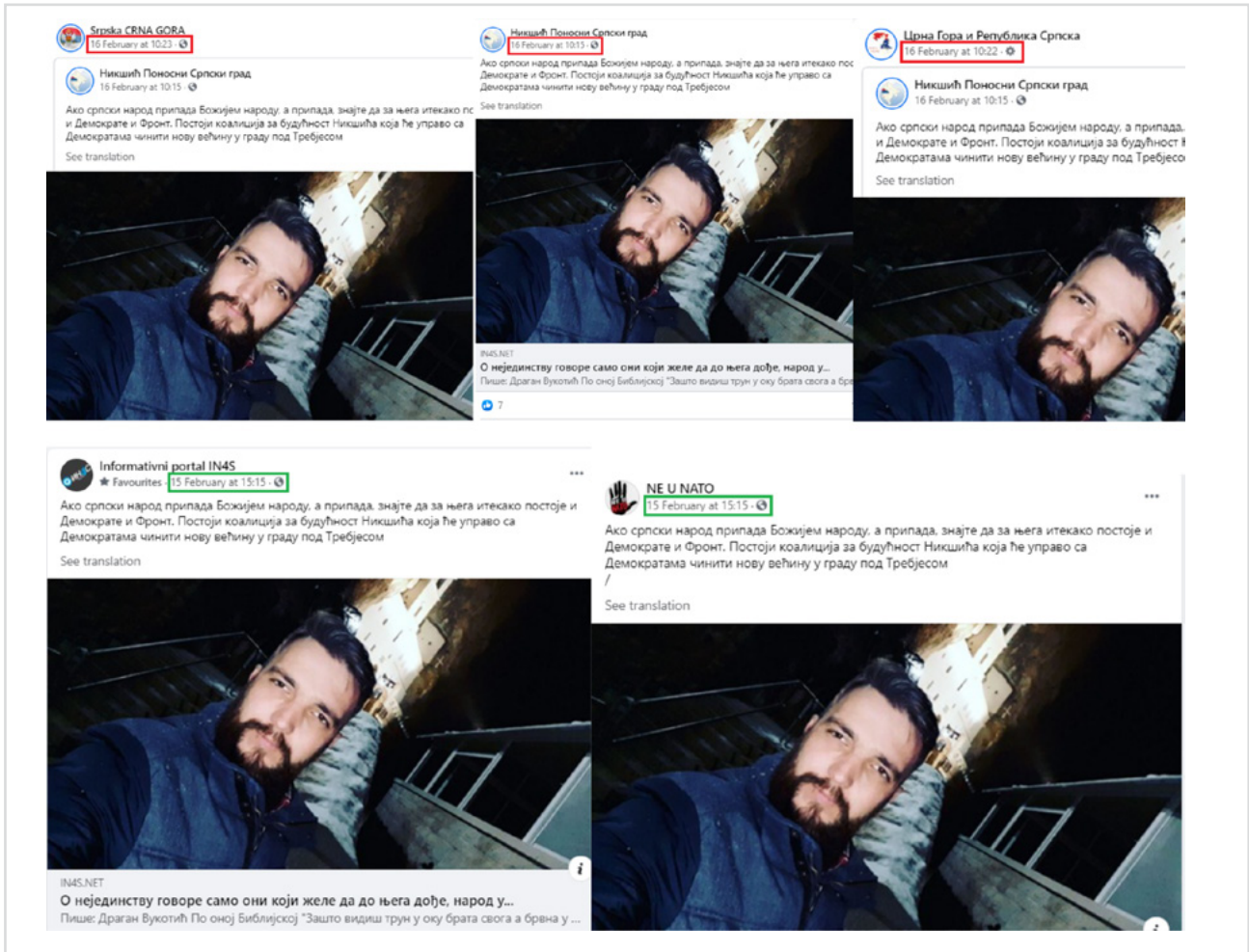
Kada je riječ o portalu *IN4S*, koji je ujedno bio i najzastupljeniji, njegov sadržaj je najčešće dijeljen na stranicama Ne u NATO, Никшић Поносни Српски град, Црна Гора и Република Српска, Црна Гора - Српска Спарта i *Srpska CRNA GORA*. Slična matrica dijeljenja primjetna je i za sadržaj sa portala *Borba* i *Srpske novine* kao što se vidi sa mreže povezanosti na slici ispod. Iako u manjoj mjeri iste ove Fejsbuk stranice dijelile su i sadržaj sa portala *Vijesti*, *24hrs* i *Vidovdan*. S druge strane, sadržaj portala iz Srbije *Nacionalist* i *Srbin info* se dijelio isključivo u grupama iz Srbije: Нови Гвоздени Пук, Путин и Владимир Путин Fan Club Србија.

Veličina krugova medija zavisi od količine sadržaja sa tog medija, koji su Fejsbuk stranice koordinisano dijelile u posmatranom periodu.

Debljina linije (veze) između medija i stranica zavisi od količine sadržaja sa određenog medija koji je određena stranica podijelila.

U nastavku se mogu pronaći neke od registrovanih koordinisanih aktivnosti preuzimanja sadržaja sa medija:

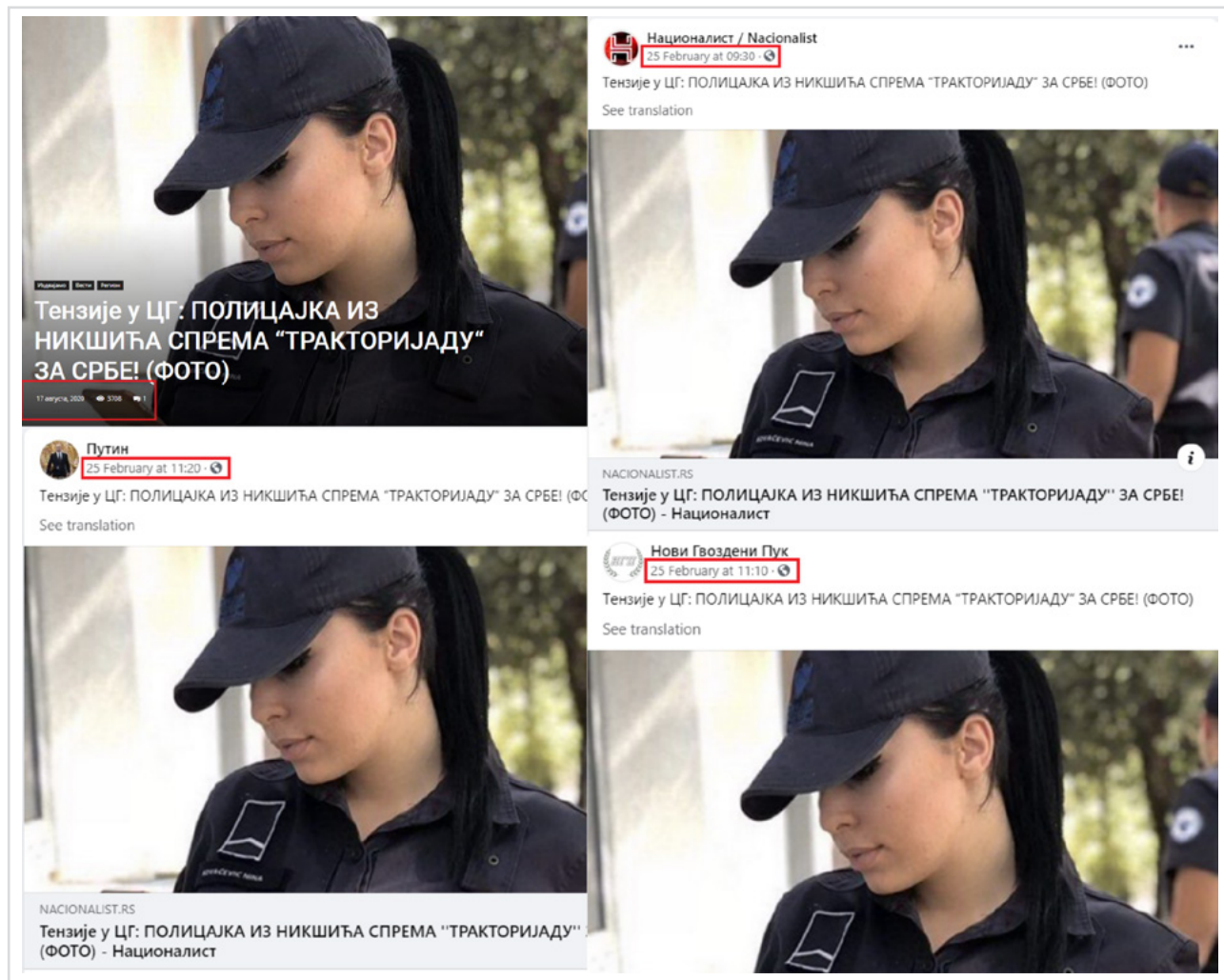

Jedna od objava 16. februara sa portala *IN4S* kada je više stranica u par minuta podijelilo identičan sadržaj koji promovise izvjesnu pobjedu koalicije *Za budućnost Nikšića* i Demokrata.

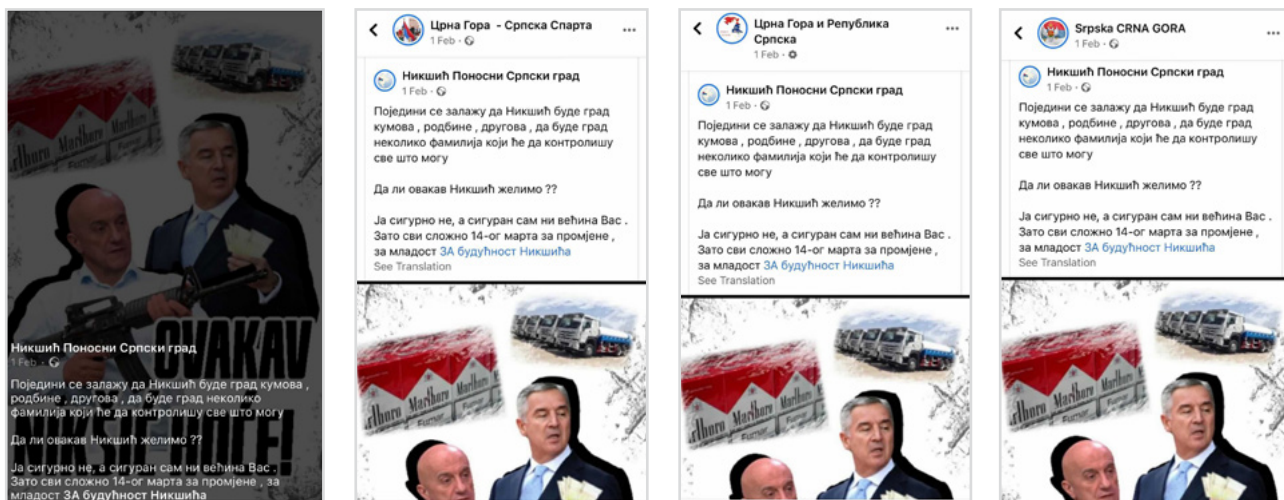

Članak sa portala *IN4S* o prikupljanju potpisa od strane *Narodnog pokreta* se koordinisano iskoristio za kritiku Dake Davidovića.

Pored sinhronizovanog dijeljenja aktuelnog sadržaja zabilježili smo i nekoliko slučajeva recikliranja starih objava. Konkretno u slučaju ispod, portal *Nacionalist* je na svojoj Fejsbuk stranici 25. februara objavio sopstveni članak od 17. avgusta 2020. u kome je prikazana Vajber prepiska koja raspiruje nacionalnu mržnju prema Srbima. Članak je recikliran u uzavreloj situaciji u Nikšiću pred izbore sa ciljem dodatnog podgrijavanja tenzija i podjela u tom gradu. Stranice Нови Гвоздени Пук и Путин su u deset minuta podijelile ovaj zastarjeli sadržaj. Takođe smo zapazili da postoji kontinuirano pravilo dijeljenja članaka od strane ove dvije grupe u tačno deset minuta razlike po objavi Fejsbuk stranice portala *Nacionalist*.

Ono što bismo posebno istakli jeste da je jedna od koordinisanih objava sa fotografijom sa analiziranih stranica osvanula kao plakat širom Nikšića 5. marta, što pokazuje da su društvene mreže postale ozbiljni alati za organizovanje kolektivnih akcija na internetu i van njega. Radi se o fotografiji koju je Fejsbuk stranica Никшић Поносни Српски град objavila 1. februara na kojoj se vidi lider Narodnog pokreta Daka Davidović koji u ruci drži automatsku pušku dok se pored njega nalazi lider DPS-a i predsjednik Crne Gore Milo Đukanović sa novcem u ruci. Tu objavu su po ustaljenoj matrici u samo nekoliko minuta podijelile i stranice Црна Гора и Република Српска, Црна Гора - Српска Спарта и Srpska CRNA GORA. Kao što smo već naveli ta fotografija se našla širom Nikšića o čemu su pisali pojedini mediji 5. marta.

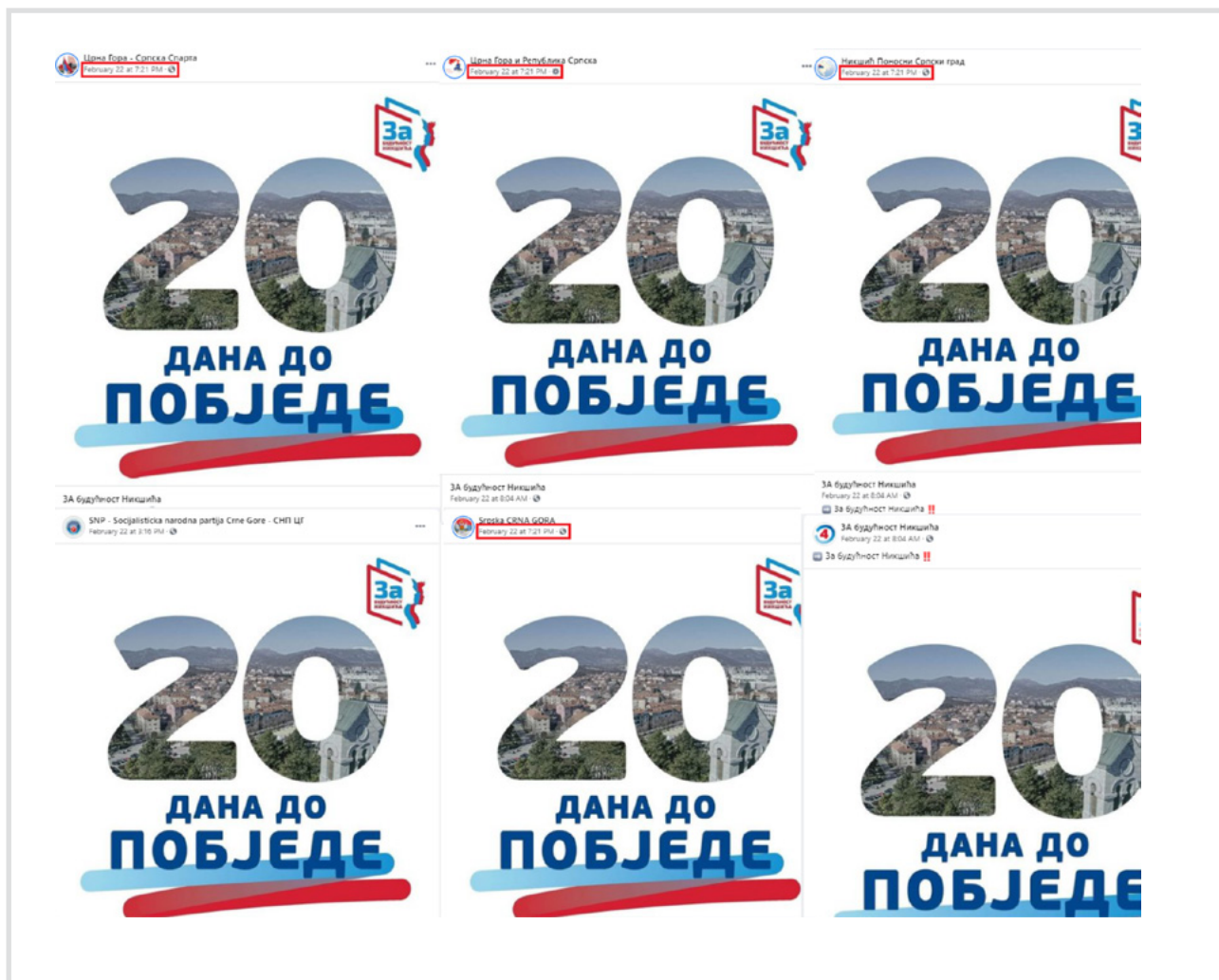
Skrinšot objava od 1. februara sa Fejsbuk stranica

Skrinšot objava nekih medija o plakatima u Nikšiću od 5. marta

Ostale objave

Kada je riječ o Fejsbuk objavama analizom je utvrđeno da su analizirane stranice u posmatranom periodu imale ukupno 155 koordinisanih aktivnosti, koje su proizvele 535 objava. Od ukupno 156 koordinisanih aktivnosti 53 je bilo usmjereno na širenje originalnog sadržaja koji su osmislile posmatrane stranice, dok je 102 aktivnosti bilo usmjereno na preuzimanje sadržaja od stranica političkih partija, koalicija ili njima bliskih aktivista.

Kada je riječ o preuzetim objavama stranice su najviše preuzimale od zvanične stranice koalicije *Za budućnost Nikšića* (57 puta), a zatim podjednako od zvaničnih stranica Demokratskog fronta i Nove Srpske Demokratije (po 20 puta).

Ime partije/koalicije/aktiviste	Broj koordinisanih dijeljenja sadržaja sa stranice partije/koalicije/aktiviste	Broj objava
ЗА будућност Никшића	57	251
Нова српска демократија	28	158
Демократски фронт	20	113
Vladislav Dajković	13	47
Ne damo Nikšić	3	4
Spasoje Tomić	2	8
Miodrag Daka Davidović	2	2
Aleksa Becic - Demokrate - Demokratska Crna Gora	2	4
Nikola Goranović	2	8
Marko Kovačević	1	4

Važno je istaći da je posebno opasno kada se prikazuju i dijele lažna istraživanja u susret izborima što je i ovog puta bio slučaj. Analizirane stranice su koordinisano dijelile rezultate nekoliko nepostojećih anketa prema kojima koalicija *Za budućnost Nikšića* navodno ima najveću podršku birača.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Zaključci

Opštinski izbori u Nikšiću, zakazani za 14. mart, nesumnjivo prevazilaze značaj koji politička nadmetanja za lokalne parlamente obično imaju. Takođe, sama politička situacija je veoma kompleksna. Prilično intenzivnu izbornu kampanju od samog početka prate žestoka politička borba, napetost, incidenti, kao i dezinformacije i narativi. Atmosfera koju se kreirali politički ali i medijski subjekti narušava demokratski duh izbornog procesa. Finansiranje iz inostranstva, ciljani medijski i dezinformacioni naponi i direktno uključivanje drugih država i njihovih zvaničnika u izbornu kampanju, takođe narušavaju demokratski legitimitet izbora.

Očigledno je da su Srbija i politički akteri iz te zemlje umiješani u predizbornu kampanju u Nikšiću, kao što je bio slučaj u vrijeme prošlogodišnjih parlamentarnih izbora u avgustu. Strani uticaj su primijetili i predstavnici EU i Amerike. Ambasadorica Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori Džudi Rajzing Rajnke, [osudjujući](#) pokušaje spoljnih faktora da utiču na lokalne izbore u Nikšiću i crnogorsku demokratiju, istakla je zabrinutost zbog politički i etnički motivisanog i u posljednje vrijeme učestalog nasilja na ulicama Nikšića. Izvjestilac Evropskog parlamenta za Crnu Goru Tonino Picula [naveo](#) je da izborna kampanja mora biti oslobođena stranih uticaja, te da se zakoni i pravila koja važe u Crnoj Gori moraju poštovati.

Propusti državnih organa u slučaju Simijanović umanjuju povjerenje građana u državne institucije. Takođe, očigledna je namjera potpredsjednika Vlade i njegovih partijskih kolega da relativizuju krupan bezbjednosni propust u radu zvaničnih institucija u slučaju tog lažnog diplomate. Crnogorsko Ministarstvo unutrašnjih poslova formiralo je sredinom februara Operativni tim čiji je zadatak da ispita zloupotrebe tokom izbornog procesa. Međutim, očigledno je da se sa tom reakcijom zakasnilo.

DFC monitoring izvještavanja medija iz Srbije i iz Crne Gore o izborima u Nikšiću u periodu od 1. do 28. februara 2021. godine pokazuje da su predstojeći izbori u tom gradu sve samo ne lokalni. Agresivna predizborna kampanja koju sadašnja opozicija u Nikšiću vodi u tri različite kolone ukazuje na važnost

potvrđivanja rezultata ostvarenih na parlamentarnim izborima 2020. godine, kao i želju da se Demokratska partija socijalista pošalje u *političku prošlost*.

U procrnogorskom medijskom *taboru* se plasira narativ da se Srbija miješa u izbore u Nikšiću, pružajući materijalnu i logističku pomoć, kao i da slanjem svojih ljudi pomaže prosrpskim opozicionim partijama u tom gradu. U člancima tih medija, nerijetko su optuživani predsjednik Srbije Aleksandar Vučić i njegova partija Srpska napredna stranka za sprovođenje takvih aktivnosti. Dopuna tom narativu je i konstatacija da ako DPS ili neka druga procrnogorska partija ne pobijedi na izborima u Nikšiću, projekat stvaranja *srpskog sveta* će početi sa realizacijom. Stoga, prema pisanju procrnogorskih medija, izbori u Nikšiću su odlučujući u smislu odupiranja velikosrpskom nacionalizmu.

Mediji iz Srbije nikšićke izbore ocjenjuju kao istorijske jer je to prilika da se potvrdi rezultat ostvaren na parlamentarnim izborima, ali i da se utvrdi da li DPS odlazi sa vlasti. Zato su najčešće na udaru Demokratska partija socijalista i predsjednik Milo Đukanović koje, prema njihovim objavama, očekuje *ubjedljiv poraz u Nikšiću*. S druge strane, tamošnji mediji daju najveću podršku koaliciji *Za budućnost Nikšića* okupljenoj oko Demokratskog fronta, prije svega liderima Andriji Mandiću i Milanu Kneževiću. Saopštenja te koalicije se doslovno prenose uz nezaobilazno isticanje da je njihova pobjeda na izborima neupitna.

Osim DPS i Đukanovića, česta meta srpskih medija su i lider Narodnog pokreta Miodrag Daka Davidović, kao i premijer Zdravko Krivokapić. Davidović je u više navrata *optužen* da u predizbornoj kampanji manipuliše i obmanjuje svoje glasače, kao i da radi protiv interesa DF a u interesu DPS. I premijer Krivokapić je *kriv* za sličnu stvar – *izdao* je DF jer nije podržao koaliciju *Za budućnost Nikšića* na izborima i ogradio se od njih.

Posljednje, ali ne i najmanje važno, je istraživanje i monitoring društvene mreže Fejsbuk – kao najzastupljenije mreže, koje je otkrilo koordinisano djelovanje uoči lokalnih izbora u Nikšiću.

Izveštaj nudi dokaze da je postojala vremenska i narativna koordinacija među velikim brojem stranica u Crnoj Gori i van nje, koje su putem originalnog i preuzetog sadržaja pokušale da utiču na političko mišljenje građana i kreiraju mnjenje po njihovoj agendi. Na taj način se stvara iluzija veće podrške nego što je to u stvarnosti, dodatno utičući na odabire pojedinca.

Pored podizanja svijesti ključnih donosilaca odluka ovaj izvještaj ima za cilj informisanje i ukazivanje građanima na negativne aktivnosti na internetu koje mogu uticati na njihovu percepciju društveno-političkih događaja. Širenje lažnih vijesti, dezinformacija,

negativnih narativa u periodima važnih društveno-političkih događaja je trend koji nije specifičan samo za Crnu Goru već i za svijet.

Digitalni forenzički centar već duže pokušava da izgradi razumijevanje ljudi podizanjem svijesti o savremenim internet fenomenima, ukazujući na sve izraženiji problem govora mržnje, upiranja prstom bez dokaza, širenja dezinformacija i ostalih negativnih implikacija modernog digitalnog doba.

U ispunjavanju tog cilja nastao je i ovaj izvještaj sa sljedećim preporukama:

Preporuke

- » Pravovremeno i odlučno suprotstavljanje malignim stranim uticajima na izborne procese u Crnoj Gori;
- » Bolja koordinacija državnih organa u suzbijanju malignog stranog uticaja na izborne procese u Crnoj Gori;
- » Transparentan rad državnih organa u regulaciji izbornih procesa;
- » Bolja saradnja na svim nivoima društva koja bi dodatno obezbijedila regularnost izbornih procesa;
- » Povećana uloga civilnog sektora i državnih organa u razvoju demokratske i političke kulture, sa ciljem smanjivanja društvenih i političkih netrpeljivosti koje mogu prouzrokovati incidente;
- » Odgovornost nosilaca najviših državnih funkcija s ciljem sprječavanja izborne korupcije;
- » Uspostavljanje saradnje na svim nivoima društva radi kreiranja i sprovođenja kampanja o podizanju svijesti građana o zloupotrebama i koordinisanim aktivnostima na internetu;
- » Uspostavljanje saradnje na svim nivoima društva radi organizovanja radionica i obuka građanima s ciljem podizanja svijesti i otpornosti na lažne vijesti i dezinformacije;
- » Uspostavljanje saradnje na svim nivoima društva radi organizovanja specijalizovanih radionica za novinare u cilju jačanja njihovih kapaciteta u borbi protiv negativnih digitalnih fenomena;
- » Uspostavljanje saradnje na svim nivoima društva u borbi protiv dezinformacionih kampanja na internetu, pogotovo u susret važnim društveno-političkim događajima.

